

Kansalaisareena

ValikkoVerkosto

Tuettu vapaaehtoistoiminta – avain osallisuuteen

ANTTI RAJALA & PINJA NIEMINEN (TOIM.)

Kansalaisareenan julkaisuja 3/2017

ANTTI RAJALA | Vapaaehtoistoiminnan koordinaattori, Jyväskylän kaupunki
PINJA NIEMINEN | Vapaaehtoistoiminnan koordinaattoreiden valikkotoiminnan valtakunnallinen suunnittelija, Kansalaisareena ry

Kädessäsi on ensimmäinen suomalainen opaskirjanen tuetusta vapaaehtoistoiminnasta. Idea tästä teoksesta syntyi Jyväskylän alueen vapaaehtoistoiminnan koordinaattoreiden valikkoverkostossa, mutta todeksi se tuli vasta kirjoitusprosessiin mukaan lähteneiden henkilöiden myötä. Osa artikkeleista pohjaa vahvasti maaliskuussa 2017 Jyväskylässä aiheesta järjestetyn seminaarin keskusteluihin, osa on kokonaan kirjoittajiensa omaa pohdintaa. Kaikki kirjoittajat ovat kuitenkin tehneet suuren työn tärkeän aiheen edistämiseksi.

Toivottavasti tämä kirja lisää ymmärrystä vapaaehtoistyön merkityksestä ja auttaa purkamaan sen tekemiseen liittyviä esteitä. Kiitämme kaikkia kirjoittajia, seminaariin osallistuneita sekä tekstien editoinnissa avustaneita Kansalaisareenan Katja Salmea ja Anitta Raitasta sekä jyvaskyläläistä Aulis Kankaista englanninkielisen materiaalin kääntämisestä suomeksi. Jatketaan yhdessä työtä suomalaisen kansalaistoiminnan kehittämiseksi.

Helsingissä syyskuussa 2017

Antti Rajala ja Pinja Nieminen

Julkaisija: Kansalaisareena ry
Toimittajat: Antti Rajala & Pinja Nieminen
Ulkoasu ja taitto: Teppo Jäntti / Kallo Works
Kannen kuva: Jari Virtanen / Paahtamo
www.kansalaisareena.fi

Tuettu vapaaehtoistoiminta
Kansalaisareenan julkaisu 3/2017
ISSN 2489-5792 | ISBN 978-952-5116-13-7

Johdanto

VAPAAEHTOISTOIMINTA ON KANSALAISOIKEUS | Anne Laimio | 4

Osio 1 | Näkökulmia tuettuun vapaaehtoistoimintaan

TUETTU VAPAAEHTOISTOIMINTA ORGANISAATION HAASTEENA

Liisa Ansio | 6

ENNAKKOLUULOT TUETTUA VAPAAEHTOISTOIMINTAA KOHTAAN

Pirjo Rissanen & Anna Mäkinen | 9

VAPAAEHTOISEN TUEN TARPEeseen VASTAAMINEN | Susanna Turkkila | 14

MUISTISAIRAS VAPAAEHTOISENA | Ulla Halonen | 17

Osio 2 | Kokemuksia tuetusta vapaaehtoistoiminnasta

VAPAAEHTOISTOIMINTA KULTTUURIPAJOILLA | Anna Purola | 24

KEHITYSVAMMAISTEN IHMISTEN TUKEMINEN VAPAAEHTOISTOIMINNASSA

Tiina Herttuainen | 28

MONIKULTTUURINEN VAPAAEHTOISTYÖ GLORIASSA | Anu Juurakko | 38

MENTORINTI PUNAISESSA RISTISSÄ | Joël Niittynen | 46

TURVAPAikanhakijat mukana ikäihmisten arjessa -PILOTTI

Jaana Vehkasalo | 51

LOUNAIS-SUOMEN AVUSTAJAKESKUS TUETUN VAPAAEHTOISTOIMINNAN

EDISTÄJÄNÄ | Kuu-Katjaana Salonen | 58

EUROOPPALAINEN VAPAAEHTOISPALVELU (EVS) | Jutta Kivimäki | 62

LIKKUKAA! – SPORTS 4 ALL | Somaye Pajuhi | 65

TUTTAVA – VAPAAEHTOISTOIMINTA MAAHANMUUTTAJIEN

KOTOUTUMISESSA | Pirjo Honkanen, Marjaleena Kyllönen, Annukka Oksman-Hiukka
& Anu Ylisaukko-oja | 70

Vapaaehtoistoiminta on kansalaisoikeus

ANNE LAIMIO | Työnohjaaja ja kouluttaja

Tuettu vapaaehtoistoiminta lähtee siitä käsityksestä, että vapaaehtoistoiminta on kansalaisoikeus. Jokaisella pitäisi olla elämäntilanteesta, terveydentilasta tai esimerkiksi kielitaidosta riippumatta mahdollisuus tehdä itselleen merkityksellistä vapaaehtoistyötä, vaikuttaa haluamiinsa asioihin ja osallistua oman yhteisönsä kehittämiseen.

Demokratian toteutumiseen etsitään nyt uusia malleja. Hyvinvoinnin lisääntyminen ei onnistu ilman kaikkien resurssien käyttöä. Työn tekemisen tapoihin ennustetaan valtavaa murrosta, jonka jälkeen työ ei enää ole yhteiskuntaan kiinnittymisen pääväylä. Kansalaistoiminta voisi olla ihmisille sopiva alusta, jossa he voisivat keskittyä tekemään merkityksellisiä asioita yhdessä. Tuettu vapaaehtoistoiminta voisi olla yksi keino kiinnittyä yhteiskuntaan, kun työtä ei ole.

Tuettu vapaaehtoistoiminta mahdollistaa, että esimerkiksi vammaisjärjestön jäsen, joka tekee vapaaehtoistyötä muualla kuin omassa yhteisössään, voi kohdata toisia, oman elämänpiirin ulkopuolella olevia. Kanssakäyminen erilaisten ihmisten välillä synnyttää yhteisyyden, välittämisen ja ymmärryksen kokemuksia, mikä taas lisää keskinäistä luottamusta.

Ajatus tämän julkaisun tuottamisesta kypsyi, kun suunnittelimme Jyväskylän alueen vapaaehtoistoiminnan koordinaattoreiden valikkoverkoston kanssa aihetta käsittelevää seminaaria kevääksi 2017. Suomen kielellä tuetusta vapaaehtoistoiminnasta ei ole vielä juurikaan julkaisuja.

Kokeiluja, kehittämistoimintaa ja opinnäytetöitä on kuitenkin jo käynnistynyt, mutta niiden taustalla on vasta hiljaista tietoa. Julkaisun tarkoituksena on herättää ajatuksia ja luoda yhteistä ymmärrystä, joka voi johtaa toiminnan kehittymiseen ja vakiintumiseen.

Kun etsimme julkaisuryhmän kanssa tietoa verkosta hakusanoilla "tuettu vapaaehtoistoiminta" niin osumat johtivat asian viereen. Haku tuotti tietoa "tavallisten" vapaaehtoisten ohjauksesta ja huomioimisesta. Tässä yhteydessä tarkoitamme kuitenkin erityisryhmiä ja heidän tarpeisiin vastaamista, kynnyksen madaltamista ja toiminnan mahdollistamista kaikille, jotka haluavat olla mukana vapaaehtoistoiminnassa omilla edellytyksillään. Tarpeellinen tuki voi tarkoittaa esimerkiksi kokeneemman vapaaehtoisen rinnalla kulkemista tai keskimääräistä enemmän tukea vapaaehtoistoiminnan koordinaattorilta.

Supported volunteering -hakusanat johtivat sen tiedon lähteille mitä kaipasimme. Löysimme englanninkielisiä artikkeleita sekä kehittämishankkeiden kotisivuja. Jyväskylän valikkoverkoston seminaari pidettiin lopulta Kansalaistoiminnan keskus Matarassa, Jyväskylässä 15.3.2017. Seminaariin valitut toimijat esittelivät postereiden avulla omia ideoitaan ja toimintaansa. Esitys esityksen perään ymmärrys tuetusta vapaaehtoistoiminnasta vahvistui. Tässä julkaisussa esitellään näitä ensimmäisiä suomalaisia kehittämishankkeita ja toimintaideoita.

Vapaaehtoistoiminta on väylä kotoutumiseen, kuntoutumiseen ja työllistymiseen. Erityisryhmien kohdalla kestävien toimintarakenteiden ja johtamisen merkitys korostuu, mikä näyttäytyy vaatimuksena toimintaa järkevälle organisaatiolle. Tuetun vapaaehtoistoiminnan kehittämiselle on nyt erityinen tarve, kun yhteiskunnassa puhutaan muun muassa osallistavan sosiaaliturvan kehittämisestä ja kotoutumisen edistämisestä.

Osio 1 | NÄKÖKULMIA TUETTUUN VAPAAEHTOISTOIMINTAAN

Tuettu vapaaehtoistoiminta organisaation haasteena

LIISA ANSIÖ | Humanististen tieteiden kandidaatti

Vapaaehtoistyö on merkittävä osallisuuden ja yhteiskuntaan osallistumisen keino ja siksi jokaisella tulisi olla siihen mahdollisuus. Usein tarvitaan uudenlaista ajattelua ja toimintojen organisoimista, että tukea tarvitsevalle vapaaehtoiselle löytyisi sopivaa, mielekästä vapaaehtoistyötä.

MONENLAISET VAPAAEHTOISET JA OMANLAISET TEHTÄVÄT

Tuetun vapaaehtoistyön suuri haaste on, mistä löytää sopivia vapaaehtois-tehtäviä niille vapaaehtoisille, jotka tarvitsevat tavallista enemmän tukea ja ohjausta. Usein tehtävät pitää määritellä ja rajata uudelleen eikä valmiita vastauksia ole.

On tavallista, että vapaaehtoiselle tarjotaan vapaaehtoistyötä samankaltaisten ihmisten joukosta kuin hän itse on. Usein erityistä tukea tarvitsevat haluaisivat tehdä vapaaehtoistyötä ihan tavallisissa järjestöissä tai ihan tavallisissa tehtävissä. Myös vahvaa tukea tarvitseva voi olla hyödyksi muille, sillä tuen tarve jollain elämän alueella ei tarkoita, etteikö jokin tehtävä sujuisi hyvin.

Australian Punaissä Ristissä sovelletaan ajatusta, että kaikki voivat oppia toisiltaan. Vapaaehtoistyötä organisoitaessa tämä malli on hyvä pitää mielessä, eri tehtävissä eri ihmiset voivat hyödyntää osaamistaan, tietojaan ja taitojaan.

RIITTÄVÄT RESURSSIT

Tuettu vapaaehtoistyö tarvitsee enemmän resursseja kuin perinteinen vapaaehtoistoiminta. Tukea tarvitseva vapaaehtoinen tarvitsee perehdytystä, apua ja neuvoja enemmän kuin muut. Esteeksi vapaaehtoistoimintaan mukaan pääsemiseksi voi nousta, ettei vapaaehtoistyötä tarjoavassa organisaatiossa ole riittävästi oikeanlaista osaamista. Vapaaehtoistyön koordinaattorin tai toiminnosta vastaavan täytyy tuntea tehtävät hyvin, jotta niitä voi muokata. Mutta hän tarvitsee myös osaamista kohdata tukea tarvitseva vapaaehtoinen.

Moni yhdistys toimii vapaaehtoisvoimin siten, että palkattu henkilökunta mahdollistaa toiminnan ja kouluttaa uusia vapaaehtoisia. Pienet paikallisyhdistykset pyörittävät toimintaa ilman palkattua henkilökuntaa. On tärkeää miettiä, kuinka paljon resursseja toisilla vapaaehtoisilla on tukea ja ohjata uusia, tukea tarvitsevia vapaaehtoisia. Vapaaehtoistyötä ohjaavat vapaaehtoiset tarvitsevat lisäkoulutusta sekä tilaisuuksia purkaa tilanteita.

Toisinaan vapaaehtoisen mukana voi vapaaehtoistoimintaan tulla myös palkattu avustaja. Avustajan työ on avustaa erityistä tukea tarvitsevaa henkilöä. Hän voi auttaa kommunikoinnissa, liikkumisessa tai hygieniassa. On avustajan oma valinta, kuinka paljon hän osallistuu vapaaehtoistyöhön vai osallistuuko siihen ollenkaan.

ENNAKKOLUULOT

Ennakkoluulot ja oletukset ovat suuri este ja haaste tuetussa vapaaehtoistyössä. Erilaisuus ja vieraus synnyttävät ennakkoluuloja, mutta ystävyys ja vuorovaikutus purkavat niitä.

Kun vapaaehtoistyöyhteisöön tulee uusi vapaaehtoinen, hän kohtaa väistämättä ennakkoluuloja. Yhteisö tarvitsee aikaa sopeutumiseen ja tu-

tustumiseen. Vapaaehtoistoimintaa organisoivien ja ohjaavien oma suhtautuminen vaikuttaa paljon koko yhteisön suhtautumistapaan. Jos he näkevät tuen tarpeet haasteina ja ongelmina, joiden edessä yhteisö on pulassa tai voimaton, on silloin selvää, että tuettu vapaaehtoistyö on haaste ja ongelma koko yhteisölle.

Vapaaehtoistyön lähtökohtana tulisi olla, että jokaisella on oikeus tehdä itselleen mielekästä ja sopivaa vapaaehtoistyötä. Kenenkään pukeutumis-tyyli, kommunikaatitapa tai muu elämäntapaan tai elämänhistoriaan liittyvä asia ei saa nousta vapaaehtoistyön esteeksi. Vapaaehtoistehtäviä voi rajata ja muokata sen mukaan, millaista osaamista ja tuen tarvetta vapaaehtoisilla on. Kun tehdään yhdessä töitä, vapaaehtoiset tutustuvat toisiinsa ja syntyy iloa ja luottamusta. Pelkojen ja ennakkoluulojen murtuminen tuo tilaa rakkaudelle ja luovuudelle.

TYÖNOHJAUS

Vapaaehtoistyötä järjestävän organisaation on helpompi ottaa vastaan uusia vapaaehtoistyöntekijöitä, jos vapaaehtoistyön koordinaattorilla on mahdollisuus käsitellä työssään vastaan tulevia haasteita työnohjauksellisesti. Työnohjaus auttaa näkemään mahdollisuuksia ja purkamaan ennakkoluuloja. Myös muut vapaaehtoiset voivat tarvita työnohjauksellista tukea sopeutuakseen uusiin vapaaehtoiisiin. Työnohjaus ja mahdollisuus jakaa ajatuksia toisten kanssa antavat tarvittavia lisätaitoja vapaaehtoiselle. On siis viisasta varata aikaa ja mahdollisuuksia uudesta tilanteesta keskustelemiseen.

MAHDOLLISUUDET

Tuettu vapaaehtoistyö tuo vapaaehtoistyötä organisoivan järjestön tehtävään uutta näkökulmaa. Se myös lisää erilaisten ihmisten mahdollisuutta

osallistua yhteiskuntaan ja järjestöjen toimintaan. Vertaiskokemusten lisäksi vapaaehtoistyöhön osallistujat saavat kokemuksia monenlaisesta yhteistyöstä ja monimuotoisesta toiminnasta. Vapaaehtoistyö myös synnyttää uudenlaista vertaisuutta: vapaaehtoistyö itsessään on se yhteinen nimittäjä, vaikka muuta yhteistä ei juuri olisi.

Tuettu vapaaehtoistyö on keino muuttaa rooleja. Tuettuna myös tavallisesti avun kohteena oleva voi olla auttaja. Kun yhteisö avautuu ottamaan vastaan monenlaisia ihmisiä, sen toiminta muokkautuu esteettömäksi.

Ennakkoluulot tuettua vapaaehtoistoimintaa kohtaan

PIRJO RISSANEN | Järjestösuunnittelija, Avustajakeskus
ANNA MÄKINEN | Projektikoordinaattori, Avustajakeskus

Ennakkoluulot ja -käsitykset ovat väistämätön osa ihmisten välistä vuorovaikutusta. Niiden avulla muodostamme käsityksen asiasta tai ihmisestä, ennen kuin olemme tavanneet tai tutustuneet kyseiseen asiaan tai henkilöön (Punainen Risti, 2017). Nämä käsitykset ovat joko negatiivisia tai positiivisia, riippuen omasta suhtautumisesta, asenteesta sekä olemassa olevan tiedon määrästä ja luotettavuudesta. Toisin sanoen, ennakkoluulot perustuvat useimmiten olennaisen tiedon puuttumiseen ja sen pohjalta tehtyihin johtopäätöksiin.

Erityistä tukea tarvitsevat yksilöt tai ihmisryhmät, kuten maahanmuuttajat, vammaiset, seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt tai pitkäaikaissairautta sairastavat henkilöt, herättävät yleisellä tasolla usein enemmän ennakkoluuloja (Rissanen, 2017).

Tässä artikkelissa käsitellään sitä, millaisilla toimintamalleilla tuettua vapaaehtoistoimintaa kohtaan muodostuneita ennakkoluuloja voitaisiin ennaltaehkäistä. Niiden luomiseen käytetty aineisto on kerätty havainnoimalla työpajakeskusteluja Kansalaistoiminnakeskus Matarassa 15.3.2017 järjestetyssä Tuettu vapaaehtoistoiminta -seminaarissa. Seminaarin järjestivät Jyväskylän valikkoverkosto ja Kansalaisareena.

VAPAAEHTOISTOIMINTA KANSALAIKKEUTENA

Vapaaehtoistoiminta itsessään jakaa mielipiteitä ja ennakkoluuloja. Siinä missä toiset pitävät vapaaehtoistoimintaa kansalaistoimintana puhtaimmillaan, kaikki eivät näe sen merkitystä. Vapaaehtoistoiminnan saatavuus ja saavutettavuus nähdään myös kansalaisia jakavana ilmiönä: monien mielestä yhteiskunnalliseen toimintaan osallistuminen tulisi mahdollistaa kaikille, kun taas osa näkee tällaisen osallistamisen ja sosiaalistamisen tarpeettomana.

Negatiiviset ennakkoluulot ja -asenteet johtuvat osittain tiedon sekä ymmärryksen puutteesta. Ajatus tuetusta vapaaehtoistoiminnasta tuntuu monelle kaukaiselta, ja useinkaan saatavilla ei ole riittävästi tietoa erityisryhmien tai tukea tarvitsevien henkilöiden kanssa toimimisesta.

Teoksessa *Vapaaehtoistoiminta – kasvava voimavara?* esitetään vapaaehtoistoiminnan yhtenä periaatteena se, että sitä toteutetaan tavallisen ihmisen ehdoin ja taidoin (Lehtinen 1997, 20). Tämän periaatteen mukaan jokaisella ihmisellä on taitoja ja kykyjä, ja näin ollen jokaiselle löytyy myös näitä vastaava tehtävä (Lehtinen 1997, 20). Kun kyseessä on henkilö, jolla on jokin toiminnan rajoite, pätevätkö samat edellä mainitut lainalaisuudet myös

häneen? Pystyvätkö vapaaehtoistoiminnan järjestäjät huomioimaan myös hänen taitonsa, ja puskuroimaan ne laadulliseksi vapaaehtoistoinnaksi?

Ongelmana ei ole vapaaehtoisena toimivan henkilön toiminnan rajoitteet tai tuen tarve, vaan se miten toimintaa tarjoavat tahot pystyvät mahdollistamaan tuetun vapaaehtoistoiminnan. Ovatko tilat, jossa vapaaehtoistointa toteutetaan esteettömät? Soveltuuko toiminta henkilölle, jonka suomen kielen taito on puutteellinen? Voiko sosiaalisilta vuorovaikutustaidoiltaan heikko henkilö toimia vapaaehtoisena avustajana tai ohjaajana? Esille nousevat kysymykset luovat ennakoasenteita, joissa tuettu vapaaehtoinen koetaan enemmän rasitteena ja lisätaakkana, kuin uutena mahdollisuutena.

Vapaaehtoistointia järjestävät organisaatiot eivät ole ainoita, joilla ilmenee ennakkoluuloja tuettuja vapaaehtoisia kohtaan. Myös muilla asiakkailla ja toisilla vapaaehtoisilla voi esiintyä ennakkokäsityksiä.

Keskusteluissa nousi vahvasti esiin näkemys, jossa todettiin asiakkaiden ja vapaaehtoisten ennakkoluulojen kohdistuvan suoraan henkilöön ja hänen taustoihinsa. Ulkoiset piirteet, kuten ihonväri, kehon epämuodostumat tai epäsymmetrisyys, epäsiisti habitus tai apuväline asettavat henkilön toiminnalle sekä siitä suoriutumiselle ennako-odotuksia. Luullaan, että kuulolaitteen omaava henkilö ei voi tehdä asiakaspalveluun liittyviä vapaaehtoistehtäviä, koska ei kuule vastapuolen puhetta. Tai luullaan, että vammaisen asiakas kokee itsensä huonommaksi tai "alempiarvoiseksi", jos auttaja on myös vammaisen, mutta selviytyy kaupassa käynnistä auttamisen kohdetta paremmin.

Vapaaehtoistoiminnan kentälle kaivataan uusia, kaavoja rikkovia vapaaehtoistoiminnan malleja, jotka vastaavat vapaaehtoisten tarpeita. Näin edistetään myös vapaaehtoisten toimintaan sitoutumista.

LOUNAIS-SUOMEN AVUSTAJAKESKUS PIONEERINA

Lounais-Suomen Avustajakeskuksen projektissa Tuettu vapaaehtoistoiminta pyritään selvittämään sekä tuettujen vapaaehtoisten tuen tarve, että sitä kautta luomaan erilaisia keinoja ja menetelmiä, joiden avulla mahdollistetaan kulloinkin soveltuva tapa toteuttaa vapaaehtoistoimintaa. Apuna käytetään mentorointi-mallia, jossa kokenut vapaaehtoinen toimii ohjaajana, valmentajana tai fasilitaattorina tuetulle vapaaehtoiselle. Mentori välittää tietoja, taitoja ja kokemusten kautta tulleita käytänteitä sekä avustaa toimintarajoitteista vapaaehtoista käytännön tasolla.

Organisaation vastuulla on kehittää vapaaehtoistoimintaa siten, että mahdollisuuksia on monipuolisesti ja vapaaehtoisen toiveet ja erityispiirteet otetaan huomioon. Tuettu vapaaehtoistoiminta ravistelee vapaaehtoistoiminnan perinteistä kuvaa, jossa keski-ikäinen nainen auttaa ikäihmistä ja hyväosainen huono-osaista.

Vapaaehtoistoimintaa järjestävillä organisaatioilla, koordinaattoreilla, kouluttajilla, yhteyshenkilöillä sekä tuetun vapaaehtoisen mentoreilla tai tukihenkilöillä tulee olla hyväksyvä ja suvaitseva asennoituminen vapaaehtoisten erilaisiin toimintarajoitteisiin. Organisaation, joka haluaa tehdä vapaaehtoistoiminnan saavutettavaksi myös erityisryhmiin kuuluville, on lähdettävä liikkeelle omien asenteidensa ja ennakkoluulojensa tunnistamisesta ja tarkistamisesta. Oman asenneilmapiirin tulee olla sen kaltainen, että erilaiset ihmiset nähdään rikkautena vapaaehtoistoiminnan kentällä ja ymmärretään eri tavoin toimintarajoitteisillakin ihmisillä olevan annettavaa vapaaehtoistyön kautta.

MAHDOLLISTAMINEN ENNAKKOLUULOJEN YLITTÄMISEN KEINONA

Parhaiten ennakkokäsitysten aiheuttamaa hämmennystä vapaaehtoistoiminnan yhteisöissä ja organisaatioissa ehkäistään lisäämällä kohtaamisia, tietoisuutta, koulutusta ja koulutusmateriaaleja.

Yleisesti ottaen myös yhteiskunnan ja kulttuurin normit, arvot sekä konkreettiset toimintatavat vaikuttavat ajattelumalleihimme ja ennakkoluuloihimme. Yleiset ajattelumallit heijastuvat palveluiden tuottamiseen ja tarjoamiseen, infrastruktuuriin, toimeentulon hankkimiseen sekä osallistumismahdollisuuksiin.

Jos yhteiskunta rajoittaa vammaisten henkilöiden ammatinharjoittamista, ansiotulon ansaitsemista tai vaikkapa mahdollisuuksia osallistua kansalaistoimintaan, onko silloin todellisuudessa kyse vammaisen kykyjen rajoitteesta vai yhteiskunnan ajattelun rajallisuudesta? Esimerkiksi kouluttautunut psykologi ja sosiaalityöntekijä ei voi työllistyä monessakaan kunnassa vain siksi, että on CP-vammaisen. On luonnollista, että toiminnan rajoitteet, kuten vammat tai kielimuuri asettavat haasteita tiettyjen työtehtävien suorittamiseen, mutta onko osallistumisen estäminen ainoa ratkaisu tähän?

Mahdollistamisen näkökulmasta palveluita tulisi muokata niiden käyttäjien tarpeiden mukaan: esimerkiksi CP-vammaisen työnkuva voitaisiin muokata sellaiseksi, että tekijä voi sen toteuttaa. Sanotaan, että toimivan yhteiskunnan mittari on se, miten se huolehtii heikoimmassa asemassa olevista. Yhteiskunnan tulisi vähentää kansalaisten lokerointia erityispiirteiden mukaan ja tarjota erilaisia vaihtoehtoja sekä soveltaa toimintaa sen kaikkien osallisten kykyjen mukaisesti.

Lähteet:

Punainen Risti 2017. Ennakkoluuloista. Tietosivu. Verkkojulkaisu. Viitattu 11.4.2017.
https://www.punainenristi.fi/sites/frc2011.mearra.com/files/tiedostolataukset/ennakkoluuloista_tietosivu.pdf
Lehtinen, Sini-Tuulia, 1997. *Vapaaehtoistoiminta – kasvava voimavara?* Näkökulmia ammattityöhön. Vapaaehtoistoiminnan ideologia ja eettiset kysymykset. Tampere: Kansalaisareena ry.
Haastattelut ja luentomuistiinpanot
Rissanen, Pirjo 2017. Erilaisuuden kohtaaminen. Luento 22.3.2017.

Vapaaehtoisen tuen tarpeeseen vastaaminen

SUSANNA TURKKILA | Toiminnanjohtaja, Keski-Suomen Näkövammaiset ry

Vapaaehtoiset ovat erilaisia, kaikilla on vahvuuksia, joita voi hyödyntää vapaaehtoistoiminnassa. Parhaimmillaan toiminta antaa vapaaehtoiselle tunteen siitä, että voi olla hyödyksi ja käyttää omia vahvuuksiaan. Kaikilla tulisi olla oikeus toimia vapaaehtoisena toimintakyvyn rajoitteista huolimatta.

Vapaaehtoistoimintaa järjestävän koordinaattorin eteen voi tulla tilanteita, jolloin hän ei ole varma vapaaehtoisen kyvystä toimia tehtävässä, johon tämä haluaisi. Nämä tilanteet ovat joskus vaikeita ja koordinaattori voi joutua miet-

timään, kuinka hänen tulisi toimia. Esimerkiksi vapaaehtoinen voi olla syystä tai toisesta kykenemätön toimimaan tehtävässä, jota hän itse on ajatellut.

Vapaaehtoiset ovat kullannarvoisia, mutta fakta on kuitenkin, että erilaisissa elämäntilanteissa olevat henkilöt eivät aina ole sopivia tehtävään, johon haluaisivat. Esimerkiksi oman sairauden kanssa saatetaan olla vielä kriisivaiheessa, jolloin vertaistoimijana toimiminen ei ole järkevää ja omaa elämäntilannetta olisi hyvä työstää ennen kuin voi toimia tukena toisille.

TOIMINTAOHJEET TUEN TARPEESEEN VASTAAMISEEN

Miten sitten toimia, jos eteen tulee tilanne, jossa vapaaehtoisen kyky toimia vapaaehtoisena askarruttaa?

1. Tutustu

Vapaaehtoistoimintaa järjestävän tahon olisi syytä tutustua vapaaehtoiseen. Tämä voi tapahtua esimerkiksi strukturoidun haastattelun avulla. Pohditaan yhdessä kiinnostuksen kohteita, keskustellaan, taustoitetaan. Miksi kyseinen henkilö haluaa vapaaehtoiseksi, millainen elämäntilanne hänellä on, mitä hän toiminnalta odottaa ja mitä hän on valmis tekemään?

Vapaaehtoinen voi kokeilla toimintaa ryhmässä ensin osallistujana ja sitten vaikka vetäjän työparina. Kokeilulle voi etukäteen määrittää keston, ja kokeilun jälkeen voi uudelleen miettiä vapaaehtoisen kanssa, vastasiko toiminta odotuksia ja miltä sen jatkaminen tuntuu. Avoimuus ja luottamuksen ilmapiirin luominen ovat tärkeitä.

2. Luo säännöt ja periaatteet

Toiminnan selkeyttämiseksi on hyvä luoda toimintaohjeet vapaaehtoiselle:

”Organisaatiossamme on tapana toimia näin. Mitä vapaaehtoiselta odotetaan ja mihin hän on oikeutettu. Mitkä ovat hänen

velvollisuutensa ja oikeutensa. Miten toimitaan ongelmatilanteissa”. Kun säännöt on luotu, niihin on hyvä palata.

3. Ole tukena

Vapaaehtoisen tulee tietää, kehen hän voi olla yhteydessä, jos vastaan tulee ongelmatilanteita. Yhtä lailla organisaation tulee olla yhteydessä vapaaehtoiseen ongelmatilanteita havaittaessa, jos herää epäily, että toiminta käy esimerkiksi liian raskaaksi. On tärkeää muistaa kysyä kuulumisia. Esimerkiksi näkövammaisten yhdistyksessä vapaaehtoisena toimivista näkövammaisista moni tarvitsee tukea, jotkut enemmän, toiset vähemmän. Tilanteista selviää aina puhumalla. Vammainen voi myös ottaa mukaan tueksi oman avustajan tai vapaaehtoiselle voidaan nimetä mentori.

4. Verkostoidu

Verkostoituminen on tärkeää. Mikäli omassa organisaatiossa ei ole kokemusta tietyn sairausryhmän kanssa toimimisesta, voi olla hyvä kääntyä sellaisen tahon puoleen, jolle kyseinen sairausryhmä on tuttu. Erilaisia vamma- tai sairausryhmiä edustavilla organisaatioilla on suuri määrä tietoa ja käytännön osaamista. Tätä tietoa kannattaa hyödyntää.

5. Hyväksy ja auta hyväksymään

Vapaaehtoinen tulee usein suurella innolla mukaan toimintaan. Tuntuu pahalta sanoa, että et ehkä sovikaan tähän tehtävään, jota olit ajatellut. Entä jos vapaaehtoinen tuntee tulleen lytättyksi? Olisi hienoa, jos voisimme aina tarjota paikan vapaaehtoiselle, mutta pahimmillaan henkilö voi aiheuttaa vahinkoa itselleen tai muille toimiessaan vapaaehtoisena.

On hyvä muistaa, että jokainen osaa jotain, jokaisella on taitoja joita voi hyödyntää. Jos näitä taitoja ei omassa organisaatiossa pääse hyödyntämään, on varmasti olemassa taho, josta löytyy vapaaehtoistoiminnan mahdollisuuksia henkilölle, joka ei ehkä sovi juuri siihen tehtävään jota oli aja-

tellut. Joskus aika voi tehdä tehtävänsä, muutaman vuoden kuluttua sama henkilö voi olla valmis toimimaan vertaistukena toisille. On tärkeää luoda vapaaehtoiselle tunne, että on olemassa paikka juuri hänelle, jos ei täällä, niin jossain muualla varmasti.

Kaikki ei aina suju suunnitellusti. Ongelmatilanteita voi tulla eteen kokeneellekin koordinaattorille, eikä tilanteisiin löydy yksiselitteisiä ratkaisumalleja. Nämä ohjeet voivat kuitenkin toimia työkaluina, jotta hankalista tilanteista päästäisiin eteenpäin tai niitä voitaisiin ennaltaehkäistä. Koordinaattorin rooli ja ammattitaito korostuvat tilanteissa, jotka vaativat hienotunteisuutta, itsevarmuutta ja jämäkkyyttäkin. Kun vapaaehtoistoimintaa organisoiva taho on varautunut siihen, ettei kaikki aina suju kuten voisi olettaa, on ongelmatilanteessakin helpompi toimia tavalla, joka jättää sekä vapaaehtoiselle että koordinaattorille tunteen, että tilanteessa on toimittu oikein ja oikeudenmukaisesti.

Muistisairas vapaaehtoisena

ULLA HALONEN | Kehittämispäällikkö, Keski-Suomen Muistiyhdistys ry

Muistisairaat ja muistihäiriöiset on perinteisesti nähty vapaaehtoistyön kohteena eli vapaaehtoisia on ohjattu tukemaan muistisairaita. Muistisairaus on kuitenkin usein hitaasti etenevä sairaus, jonka alkuvaiheessa sairastuneet henkilöt ovat toimintakykyisiä ja toimivat kutakuinkin ”normaalisti”.

Väestön ikääntyessä on kasvanut tarve miettiä muistisairaiden mahdollisuutta toimia vapaaehtoisina sekä ottaa puheeksi jo vapaaehtoisina toimivien mahdollinen sairastuminen muistisairauteen. Samalla tulee pohtia muistisairaiden erityisiä tuen tarpeita. Vapaaehtoistyön mahdollistaminen muistisairaalle on tärkeä yhteiskunnallisesti mutta myös yksilötasolla. Muistisairaalla on oikeus toimia vapaaehtoisena.

Muisti voi ”pätkiä” kaiken ikäisillä. Yli 65-vuotiaista joka kolmas ilmoittaa muistihäiriöistä. Yleensä ne ilmenevät nimien, tapahtumien tai asioiden unohteluna. Niiden takana ei kuitenkaan välttämättä ole muistisairaus vaan jokin hoidettavissa oleva asia esimerkiksi lääkitys, kilpirauhasen vajaatoiminta, B-vitamiinin imeytymishäiriö, suru tai stressi. Työikäisillä syynä on usein väsymys tai kuormitus. Muistisairauksien riski kasvaa kuitenkin merkittävästi iän myötä. Varsinaiset muistisairaudet yleistyvät merkittävästi 75 ikävuodesta ylöspäin ja on arvioitu, että 85-vuotiaista joka kolmannella on jo etenevä muistisairaus.

Muistisairauksia ei tunnisteta vielä kovin hyvin. Lisäksi sairauteen saatetaan kuulua se, ettei sairastunut itse tunnista muistisairauden oireita tai jopa kieltää ne. Tyypillisesti sairauden oireet havaitsee joku muu kuin asianomainen itse. Iäkkäät saattavat jopa itse ajatella, että muistin heikkeneminen kuuluu normaaliin vanhenemiseen. Tästä syystä vapaaehtoinen voi olla muistisairas ilman diagnoosia.

MUISTISAIRAUDEN TUNNISTAMINEN

Muistisairauksia esiintyy jo nyt arviolta 193 000 henkilöllä Suomessa. Vuosittain muistisairausdiagnoosin saa noin 14 500 ihmistä eli lähes 40 henkilöä päivittäin. Yleisin etenevä muistisairaus on Alzheimerin tauti. Muistisairaista suurin osa on ikäihmisiä, mutta Suomessa arvioidaan olevan myös noin 10 000 työikäistä muistisairasta ihmistä.

On hyvä, että ikääntyvästä väestöstä kasvava osa on mukana vapaaehtoistyössä. Tilastollisten muistisairauksien esiintyvyyksien valossa on kuitenkin oletettavaa, että myös vapaaehtoisina toimivista osa sairastuu muistisairauteen. Laskennallisesti on oletettavaa, että muistisairaita toimii jo nyt vapaaehtoisina. Voi olla, että asiat sujuvat ihan hienosti tai sitten eteen on tullut erilaisia hämmäntäviä tilanteita, mutta syytä ei tiedetä. On hyvä ymmärtää, että ihmisen poikkeava käyttäytyminen vapaaehtoisena voi johtua aivoihin vaikuttavasta muistisairaudesta.

Muistisairaus ei usein näy päällepäin mitenkään. Muistisairaudet ovat oireiltaan ja etenemiseltään aina yksilöllisiä. Tästä syystä muistisairaalle tyypillistä käytöstä on vaikea kuvata, ja sairaus voi jäädä arkielämässä tunnistamatta.

Alkavaan muistisairauteen liittyy satunnaisia unohduksia vakavampia ja useammin toistuvia muistikömmähdyksiä. Ihminen voi unohtella itselleen tärkeiksi koettuja asioita: sovitut tapaamiset ja nimet katoavat yhä useammin. Lisäksi ihminen voi unohtaa juuri äsken tapahtuneen asian tai keskustelun. Tyypillisesti tilanteeseen liittyy muistihäiriöiden lisäksi kielellisiä vaikeuksia, havaintotoimintojen häiriöitä sekä ajattelun ja toiminnanohjauksen vaikeutumista. Näitä ovat esimerkiksi tuttujen sanojen unohtaminen, hankaluus seurata ohjeita tai tehdä monivaiheisia asioita kuten keittää kahvia.

Muistisairaus voi alkaa myös muilla oireilla, kuten näkö- ja kuuloharhoilla tai vainoharhaisuudella, persoonallisuuden muuttumisella tai raha-asioiden hoitamisen vaikeutumisella. Oireet siis vaihtelevat. Jos sairauden tunto puuttuu, on asian puheeksi ottaminen myös vaikeaa. Toisaalta asian esille nostaminen voi olla helpottavaa.

Pohdi muistisairauden mahdollisuutta, jos kohtaat seuraavia tilanteita vapaaehtoistyössä:

- Vapaaehtoinen ei muista, missä on tai miksi tuli ja minne on menossa.
- Vapaaehtoisen on vaikea tunnistaa ihmisiä.
- Vapaaehtoisen kyky tuottaa ja ymmärtää puhetta on vaikeutunut.
- Vapaaehtoinen kysyy tai kertoo toistuvasti samaa asiaa.
- Vapaaehtoinen unohtaa tapaamiset tai saapuu niihin väärään aikaan.
- Vapaaehtoisen on vaikeaa tehdä päätöksiä tai valita erilaista vaihtoehtoista.
- Vapaaehtoinen käyttäytyy poikkeavasti tai sopimattoman tuntuisesti.
- Vapaaehtoinen voi olla epäluuloinen, hyökkäävä tai pelokas, ja hänen kielenkäyttönsä voi olla karkeaa.
- Vapaaehtoisella voi olla harhakuvitelmia ja epäilyjä, esim. ”joku on varastanut lompakkoni”.
- Vapaaehtoisen kyky ymmärtää rahan arvo on huonontunut.
- Vapaaehtoisen on vaikea ymmärtää ohjeita ja toimia niiden mukaisesti.

OSALLISUUS OIKEUTENA

Muistisairaus ei vie järkeä vaan muistin. Sairastuneella voi olla merkittävää osaamista etenkin niillä osa-alueilla, jotka ovat hänelle entuudestaan tuttuja. Osallisuuden kulttuurissa kaikki toimijat ovat tasavertaisia yhteistyökumppaneita, jossa jokaisella on omat osaamisalueensa. Muistisairaiden

kohdalla hyvä lähtökohta ovat ne tiedot ja taidot, joita elämän aikana on kertynyt, ei sairaus ja ehkä sen myötä kadonneet taidot. Muistisairas voi jatkaa sairastuneenakin vapaaehtoistyötä ja työ voi sujua ”normaaliin tapaan vanhasta muistista”.

Muistisairaudet ovat laaja-alaisesti aivoihin vaikuttavia sairauksia, joten ne voivat vaikuttaa myös sosiaalisen toimintakykyyn. Muistisairas saattaa itse alkaa kartella sosiaalisia tilanteita ja vetäytyä aikaisemmista vapaaehtoistyön tehtävistä. Tällaisissa tilanteissa olisi hyvä miettiä, miten voisimme tukea häntä jatkamaan vapaaehtoisina.

Jos epäilet tai tiedät vapaaehtoisen olevan muistisairas, kokeile seuraavia vinkkejä vapaaehtoistyön tukemisessa:

- Kirjaa yhdessä vapaaehtoisen kanssa työhön liittävät asiat paperille tai kalenteriin.
- Muistuta tarvittaessa tehtävistä vapaaehtoiselle sopivalla tavalla – soittamalla, tekstiviestillä tai jollakin muulla tavalla.
- Tue kulkemisessa kodin ja ”vapaaehtoistyöpaikan” välillä.
- Pidä tehtävät entisenlaisina.
- Vaihda tehtävät ”helpompiin”.
- Mieti, voisiko muistisairas toimia toisen vapaaehtoisen työparina.
- Käytä selkokieltä.
- Muista aito kohtaaminen.

KYSE ON VUOROVAIKUTUKSESTA

Muistisairaus voi muuttaa ihmisen kykyä ilmaista itseään ja ymmärtää ympäristön viestintää. Muistisairauden lievässä vaiheessa ihminen puhuu yleensä sujuvasti ja ymmärrettävästi ja ymmärtää hyvin tuttua, arkipäivään-

sä liittyvää puhetta. Keskusteleminen voi kuitenkin olla tavallista hitaampaa sanojen löytämisen vaikeuksien takia. Sairastunut saattaa myös käyttää vääriä sanoja tai unohtaa, mistä hän oli puhumassa. Toisaalta monia asioita voi ilmaista myös sanattomasti ja on hyvä tiedostaa, että muistisairaankin herkkyys muuhun kuin sanalliseen ilmaisuun kasvaa. Hyvä lähtökohta muistisairaankin kohtaamiseen on vanha tuttu sanonta: ”ihmisenä ihmiselle”.

Vinkkejä muistisairaankin ihmisen kohtaamiseen:

- Ole avoin ja ymmärtäväinen.
- Älä sivuuta muistisairasta, vaikka hänellä olisi saattaja tai tukihenkilö.
- Pidä keskustellessasi ystävällinen katsekontakti.
- Puhu tarvittaessa selkeästi ja käytä tuttuja sanoja.
- Hidasta puheen tempoa tarvittaessa ja yksinkertaista lauserakenteita.
- Sano tai kysy yksi asia kerrallaan.
- Vältä liiallista kyselyä.
- Pyri selvittämään ongelma mahdollisimman sopuisasti ja hienovaraisesti.
- Älä korosta muistamattomuutta.
- Muista keskittyä tilanteeseen erityisen hienotunteisesti.

MUISTISAIRAS IHMINEN ON AIKUINEN

Muistisairas ihminen voi käyttäytyä tavalla, joka tuntuu sivustakatsojasta vieraalta tai kummalliselta. Vapaaehtoistyön tukemisessa toimivan on syytä olla varautunut tilanteisiin, joita muistisairas ihminen ei enää hallitse. Muisti-

sairaalla on halu olla tarpeellinen kuten kenellä tahansa meistä. Vapaaehtoistyö vahvistaa muistisairaahan itsetuntoa ja luo elämään mielekkyyttä. Ongelmatilanteissa ystävällinen ja asiallinen keskustelu sekä konkreettinen asioiden selvittäminen usein riittävät parhaan lopputuloksen syntymiseen.

LISÄTIETOA MUISTISAIRAUKSISTA JA MUISTISAIRAAN KOHTAAMISESTA

Kaipaako työyhteisönne tai organisaationne lisätietoa muistisairauksista tai alueen muistisairaille suunnatusta toiminnasta? Ota yhteyttä lähimpään muistiyhdistykseen. Tiesithän, että valtakunnallinen Muistiliitto ja paikalliset muistiyhdistykset sekä valtakunnallinen Muistiluotsiverkosto tarjoavat monenlaista tietoa, tukea ja toimintaa:

www.muistiliitto.fi | www.muistiluotsi.fi

Osio 2 | KOKEMUKSIA TUETUSTA VAPAAEHTOISTOIMINNASTA

Vapaaehtoistoiminta kulttuuripajoilla

ANNA PUROLA | Toiminnanohjaaja, Sosped säätiön Tampereen Kulttuuripaja Virta

Mitä on tuettu vapaaehtoistoiminta? Lähdin pohtimaan kysymystä kulttuuripajatoiminnan näkökulmasta. Kulttuuripajatoiminta on suunnattu 18–35-vuotiaille henkilöille, joilla on jokin mielenterveyden haaste.

Kulttuuripajoilla sovelletaan ohjatun toiminnallisen vertaistuen mallia (*guided functional peer support* eli GFP-malli). Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että koulutamme vertaisohjaajia kuntoutuji, joita ryhmänohjaaminen kiinnostaa. Vertaisohjaajat suunnittelevat ja ohjaavat kulttuuriryhmiä ja -toimintaa kaikille kävijöille vapaaehtoistoiminnan periaatteella. Ryhmäsisällöt rakentuvat vertaisohjaajien omien kiinnostuksen kohteiden ympärille, ja henkilökunta toimii taustatukena. Voinee siis sanoa, että kulttuuripajatoiminta on yksi esimerkki tuetusta vapaaehtoistoiminnasta.

Kulttuuripajamallin kehittäminen aloitettiin vuonna 2009 RAY:n rahoittamassa ELVIS-hankkeessa Niemikotisäätiössä, ja hankkeen seurauksena syntyi Helsinkiin ensimmäinen kulttuuripaja, Kulttuuripaja ELVIS. Idean innovaattori Markus Raivio siirtyi Sosiaalipedagogiikan säätiön Nuorten kulttuuripajat-hankkeeseen, ja Sosped säätiö ryhtyi jatkokehittämään mallia. Sitten vapaan lähdekoodin kulttuuripajamalli on levinnyt jo noin kymmenelle paikkakunnalle. Jokainen kulttuuripaja on kävijälähtöisesti omannäköisensä, ja

"Täällä työntekijät ovat sellaisessa asemassa, että he mahdollistavat meidän toimintaa eivätkä päätä siitä. Tukee ja mahdollistaa."

tässä tekstissä esimerkit ovat Sosped säätiön Tampereen Kulttuuripaja Virasta, jossa työskentelen toiminnanohjaajana. Tampereen Kulttuuripaja Viran toimintaa rahoittaa nykyisin STEA:n lisäksi myös Tampereen kaupunki.

KIINNOSTUS KULTTUURIIN YHDISTÄÄ

Vertaistuki kulttuuripajoilla ei keskity siihen, että kaikilla kävijöillä on sairaus tai ongelma, vaan siihen, että mielenterveyden haasteistaan huolimatta kaik-

"On kiva tehdä asioita, jotka kiinnostavat. Meitä täällä yhdistää ensisijaisesti se, että meitä kiinnostaa kulttuuri eikä se, että olemme kuntoutujia."

"Kun on ollut täällä, niin on alkanut huomata paremmin niitä omia kykyjä ja lahjoja. Ennen ei ole päässyt kokeilemaan, täällä on päässyt. Kun ohjaa ryhmiä, huomaa, että pystyy, että on kivaa. Alemmuudentunne häviää. Kummasti on alkanut opinnot kiinnostaa."

Kiinnostus kulttuuriin yhdistää Kulttuuripajalla kävijöitä

ki kävijät ovat ja haluavat olla yksilöitä. Heitä yhdistävät yhteiset kiinnostuksen kohteet diagnoosien sijaan. Kulttuuripajoilla toiminnallisen vertaistuen kautta tehty kansalaistoiminta nähdään yksilöä vahvistavana toimintana. Olennaista on ihmisen kykyihin uskova kohtaaminen ja kannustava asenne.

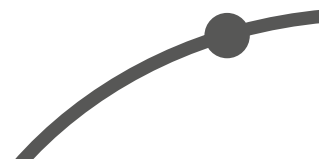
Kävijän oma ääni pääsee kuuluviin heti ensitapaamisella, ja henkilökunta on kiinnostunut juuri hänen mielipiteistään. Toiminta ei sisällä hoitoa tai terapiaa, mutta on itsessään kuntouttavaa ja terapeutista. Vastuun ja vaikuttamismahdollisuuksien lisääntyminen omassa elämässä lisäävät toivon ja merkityksellisyyden kokemusta, ja päivärytmin löytyminen tukee arjen sujumista. Toivon ja itsetunnon lisääntyminen elämässä taas luo uskoa tulevaisuuteen ja omiin kykyihin.

Kulttuuripaja antaa mahdollisuuden aktiivisuuteen ja merkitykselliseen elämään vapaaehtoistoiminnan sekä vertaisyhteisöön kuulumisen kautta. Ryhmänohjaamisessa ja sosiaalisissa tilanteissa onnistuminen vahvistaa kävijöitä palaamaan takaisin työ- tai opiskeluelämään.

VERTAISOHJAAJANA TOIMIMINEN

Vertaisohjaajakoulutus kestää 24 tuntia (6 × 4 h), ja valmistujaisten jälkeen voi aloittaa suunnittelemansa ryhmän ohjaamisen. Ryhmät pyörivät viisi viikkoa kerrallaan, ja jokainen vertaisohjaaja sitoutuu ohjaamaan ryhmää aina yhdeksi jaksoksi kerrallaan. Vertaisohjaajalle nimetään oma työntekijä, joka on tukena ryhmän suunnittelussa ja tarvikehankinnoissa sekä tarvittaessa ryhmätilanteessa. Jokaisen ryhmänohjauskerran jälkeen käydään oman työntekijän kanssa purkukeskustelu.

Kuudes viikko on toiminnan väliviikko, jolloin ryhmät ovat tauolla ja keskitytään erityisesti vertaisohjaajien jaksamiseen. Väliviikolla järjestetään

"Täällä saa työelämävalmiuksia, joita ei muista paikoista saa. Valmentaa erilaisiin työympäristöihin, ei-suorittavaan työhön. Opintojen kannalta ajateltuna täältä saa valmiuksia yliopisto- tai ammatikorkeakouluopintoihin, jotka ovat hyvin itseohjautuvia ja itsestä lähtöisin. Usein mielen-terveyskuntoutujia valmennetaan suorittavaan työhön, vaikka tehdastyö on siirtynyt ulkomaille; tämä on erilainen paikka."

kaikille vertaisohjaajille yhteinen vertaistyönohjaus sekä virkistystoimintaa teemapäivien ja mukavan yhdessäolon merkeissä.

Vertaisohjaajana toimimisen lisäksi kulttuuripajatoimintaan voi osallistua ryhmäläisenä tai vaikka kahvittelemalla tai pelaamalla lautapelejä yhteisessä olohuonetilassa muiden kanssa. Kulttuuripajalle voi myös tulla tekemään omaan tahtiin kesken olevia maalauksiaan tai käsitöitään. Jokainen määrittelee itselleen sopivan viikkorytmin ja sitoutuu vain siihen, mihin on ilmoittautunut. Pakkoa mihinkään ei ole.

MAHDOLLISUUS VAIKUTTA

Kulttuuripajan sisäisen toiminnan lisäksi kävijöille pyritään järjestämään muita mahdollisuuksia vaikuttaa. Tampereen Kulttuuripaja Virrassa ollaan esimerkiksi osallistuttu Artteli-kumppanuusyhdistyksen Kansalaisvaikuttamisen juhlapäivään ja Älä ulkoista ihmistä -kuntavaalikampanjaan. Olemme olleet mukana Taiteen edistämiskeskuksen Pirkanmaan kulttuurihyvinvointisuunnitelman laadintatyössä.

Lisäksi Kulttuuripaja Virrasta oli vertaisohjaajaedustus mukana Iloa vapaaehtoistoiminnasta -messujen vapaaehtoisten paneelikeskustelussa. Kulttuuripaja Virta on järjestänyt taidenäyttelyn Tampereella Ikkunagalleriassa ja osallistunut taidenäyttelyyn Helsingissä. Kulttuuripajan bändi Väärän väriset tapetit on keikkaillut Tampereen lisäksi myös Helsingissä, Kotkassa, Lohjalla ja Vaasassa. Toimintaan osallistumisen tapa ja tavoitteet ovat jokaisen itsensä määrittelemiä.

"Täällä kun ei ole sitä pakkoa, niin se on vain paljon parempi, voi kuunnella omaa jaksamistaan ja jaksaa ehkä enemmän kuin luuleekaan."

"Se on itselle hirveän tärkeää, että on isot mahdollisuudet vaikuttaa siihen, mitä tehdään ja miten käytetään meidän aikaa. Se tukee hirveästi kaikkea muuta elämää. Itse päättää, koska tulee tänne. Kaikki langat pysyy hallussa, kun saa päättää päivän kulusta aikataulusta lähtien."

Kulttuuripajojen välillä tehdään säännöllistä kehittämistyötä ja yhteistyötä valtakunnallisessa kulttuuripajaverkostossa, joka koostuu kaikkien kulttuuripajojen henkilöstöstä. Kulttuuripaja on nuorten aikuisten mielenterveyskuntoutujien paikka, mutta mallia on mahdollista soveltaa myös muihin erityisryhmiin, esim. kehitysvammaisiin tai maahanmuuttajiin.

Lisätietoja kulttuuripajamallista saa Sosped säätiöstä, www.sosped.fi. Lue mallista kertova artikkelikirja *Minun kulttuuripajani – tarinoita toivosta, kohtaamisesta ja mielenterveydestä* osoitteesta: www.sosped.fi/kulttuuripaja/wp-content/aineistot/sites/7/2016/09/Minun-Kulttuuripajani.pdf

Lainaukset: 14.1.2016 joukko Tampereen Kulttuuripaja Virran kävijöitä ja vertaisohjaajia kokoontui yhteen ja kertoi ajatuksiaan kulttuuripajatoiminnasta. Vastaava ohjaaja Virpi Stenlund kirjasi kommentit.

”Täällä pystyy asettamaan itselleen mielekkäitä tavoitteita. Se voi olla tosi yksinkertainen tavoite, saada tänään kynä käteen, tai sellainen, että vahvistuu ihmisenä. Tavoitteiden kirjo on tosi laaja, mitä täällä voi asettaa ja että ne voi asettaa itse.”

Kehitysvammaisten ihmisten tukeminen vapaaehtoistoiminnassa

TIINA HERTTUAINEN | Kehittämispäällikkö, Helsingin Kehitysvammatuki 57 ry

Jokaisella meistä on oikeus tasa-arvoiseen ja täysivaltaiseen toimimiseen lähiyhteisöissä sekä aitoon osallisuuteen yhteiskunnassa. Vapaaehtoistoimintaan osallistuakseen kehitysvammaiset ihmiset tarvitsevat tukea. Oikealla tuella ja hyvin valitulla vapaaehtoistoiminnan tavalla vapaaehtoistoiminta onnistuu kaikilta.

Kehitysvammatuki 57 ry

Kehitysvammaisen ihmisen tuen tarve on pitkäkestoista ja elämässä hänen tukena toimivat läheisimmät ihmiset eli lähihenkilöt. Lähihenkilöt voivat olla ryhmäkodin ohjaajia, omaisia tai esimerkiksi henkilökohtaisia avustajia. Parhaimmillaan kehitysvammaisen ihmisen lähihenkilöt toimivat yksilön elämän valintojen mahdollistajina ja näin kehitysvammainen ihminen päättää itse elämästään.

Joskus kuitenkin läheisten ihmisten mielipiteet ja asenteet estävät kehitysvammaista ihmistä elämästä omannäköistään elämää. Kehitysvammaisten ihmisten lähihenkilöt saattavat toimia ns. portinvartijoina – yksilön omannäköisen elämän ja itse tehtyjen valintojen esteenä, ja mahdollistamisen sijaan tarjota omien kokemusten ja ennakoasenteiden värittämää tukea. Lisäksi asenneilmapiiirissä näkyy vielä sosiaalisten roolien jäykkyys. Näin kehitysvammainen ihminen nähdään helposti tuettavan roolissa, vaikka yhteisöissä yksilöiden roolit ovat jatkuvasti muuttuvia.

Kehitysvammaisuuteen liittyvä diagnosointi on monimuotoistunut ja kehitysvammaisen ihmisen tuen tarpeen määrää ei kuvata pysyvänä tilana. Toimintakyvyn näkökulmasta on aina kyse yksilön ja ympäristön välisestä muuttuvasta suhteesta. Ympäristön huomioidessa yksilöiden tarpeet jokainen voi toimia tuen antajana ja vastuunottajana omalla tavallaan. Vapaaehtoistoiminnan mahdollistaminen on yksilön ja ympäristön hyvän yhteistyön tulos.

Värikäs tehtävänkuvien kirjo vapaaehtoistoiminnan kentällä mahdollistaa sen, että tehtävistä löytyy se itselle sopivin. Kehitysvammatuki 57 ry tukee kehitysvammaisia ihmisiä vapaaehtoistoiminnassa. Onnistuneista vapaaehtoistehtävistä on useita hyviä esimerkkejä. Maailma kylässä -festareilla kehitysvammaiset toimivat valokuvaajina ja ohjelmien jakajina. Louhela Jam -festareilla heidän vastuullaan oli juontaminen yhdellä lavalla ja backstagesta huolehtiminen. Kallio Block Party -tapahtumassa he puolestaan pitivät huolta lastenalueen toiminnasta. Lisäksi kehitysvammaiset ovat

toimineet Pieni Ele -keräyksen lipasvahteina ja vastanneet vuosittain järjestettävän Seurasaaren joulupolun yhdestä tapahtumapisteestä.

Vapaaehtoistojena vuodesta 2013 toiminut Håkan Eklund kertoo, että parhaiten hän kuitenkin muistaa Tikkurila-festivaalin keskellä kesää yllättäneen rajuilman vuoksi. **”Hirvee ilma. Ukonilma. Tuli rakeita niin että Urheiluhallin seinä meni sisään, rakennuksessa oli vettä ja telta meinas mennä nurin”**. Siitä huolimatta Håkan nautti tästäkin tapahtumasta: **”Ne on niin mukavia ne tapahtumat, näkee**

Håkan (2. vasemmalta) ja Hanna (1.edessä) Tikkurila-festivaalilla muiden vapaaehtoisten ja festivaalin tuotantoassistentin kanssa.

TINA HERTTUAINEN JA SATU TIMPERI

paljon ihmisiä. Ja saatiin hyvää palautetta. Ne kiitti meitä ja työntekijätkin kiitti meitä. Ne otti positiivisesti vastaan. Et me oltiin niinku valopilkkuja siellä ja ne pyysi meitä uudestaan ensi kesänä ku tehtiin niin hyvää työtä.”

TUKEA TARJOTAAN YKSILÖLLISESTI, VAHVUUDET HUOMIOIDEN

Vapaaehtoisen tulevaa tehtävänkuvaa mietittäessä pohdinnan voi aloittaa potentiaalisen vapaaehtoisen mielenkiinnon kohteista ja vahvuuksista:

”Mistä asioista pidät?”, ”Missä olet hyvä?”, ”Miten haluat auttaa muita?” Samalla tulisi kertoa mitä vapaaehtoisuus tarkoittaa sekä tuoda esille erilaisia vapaaehtoistoiminnan esimerkkejä ja mahdollisuuksia. Paras olisi, jos mielenkiinnon kohteiden selvittyä tulevan vapaaehtoisen olisi mahdollista tutustua erilaisiin vapaaehtoistoiminnan paikkoihin ennen lopullista tehtävän valintaa.

Kaikki ihmiset ovat erilaisia. Yhdelle sopiva tukimuoto ei välttämättä sovi toiselle. Paras olisi räätälöidä tuen muoto aina yksilöllisesti. Näin tukea tarjotaan sopivasti. Håkan kertoi tuen määrästä näin: **”En ole saanut yhtään liikaa tukea, vaan ihan sopivasti. Toiminnan koordinaattori on ollut tukena, vähän niinko piilossa siellä selän takana ja seurannut sieltä kaukaa miten toiminta on mennyt.”**

Parhaan kuvan tuen tarpeesta saa keskustelemalla vapaaehtoisen kanssa ja näin kartoittamalla tuen tarpeet eri asioissa. Tarvittaessa vapaaehtoisen lähihenkilö (esimerkiksi avustaja, ryhmäkodin ohjaaja tai omainen) voi osallistua keskusteluihin. Keskustelun tukena voi käyttää esimerkiksi tukikuvitettua toimintaan ilmoittautumislomaketta. Tukikuvat ovat tekstiä kuvaavia ja sisältöä selkeyttäviä kuvia. On tärkeää, että osallistumislomakkeessa kysytään vahvuuksia ja kiinnostuksen kohteita. Tuen tarpeen määrää on usein kartoitettu diagnoosipohjaisesti tai listaten asioita, joihin

tuettava tarvitsee eniten tukea. Haasteiden kuvaamisen sijaan jo tutustumisvaiheessa voidaan tukea yksilön omakuvaa ja vahvuuksia nostamalla osaamisalueet esille.

SAAVUTETTAVA JA SELKEÄ TIETO VAPAAEHTOISILLE

Selkeästä viestinnästä hyötyvät kaikki. Kehitysvammaisten ihmisten haasteet ymmärtämiskyvyn alueilla vahvistavat viestinnän selkeyden tarvetta ja viestin saavutettavuuteen on kiinnitettävä erityishuomiota.

Sosiaalinen media tavoittaa vain osan mahdollisista uusista vapaaehtoisista. Yksi tapa markkinoida on lähettää sähköpostia tai ilmoitustauluille kiinnitettäviä julisteita kaupungin ja yksityisten palveluntuottajien ryhmäkoteihin tai työ- ja toimintakeskuksiin.

Voi myös pitää toiminnan esittelytilaisuuksia ryhmäkodeissa niin, että kokeneet vapaaehtoiset tulevat kertomaan koordinaattorin kanssa vapaaehtoistoiminnan mahdollisuuksista potentiaalisille uusille vapaaehtoisille.

Kun vapaaehtoiset on tavoitettu, lähtökohtaisesti viestitään toimijoiden kanssa ja lähihenkilöt toimivat tarvittaessa tukena. Toimijan asianomistajuus korostuu, kun viestitään hänen kanssaan suoraan eikä hänen ohitseensa vapaaehtoisen elämässä työskenteleville ammattilaisille.

Viesti tulee muotoilla kuulijan kielelle ymmärrettäväksi. Esimerkiksi Selkokeskus tarjoaa hyviä esimerkkejä siitä, miten muokata viesti selkeälle kielelle. Kaikki vapaaehtoiset eivät ole luku- ja kirjoitustaitoisia, joten viestinnässä voi käyttää tukikuvia. Tukikuvitettuja kirjeitä voi kirjoittaa esimerkiksi Symwriter-ohjelmalla tai Wordissa ja lisäämällä tekstiin tukikuvia Papunet.net -sivuston kuvapankista.

Kirjeen lähetettyään voi vielä soittaa vapaaehtoiselle ja varmistaa, että hän on saanut kirjeen ja että kirje on käyty läpi. Vapaaehtoinen saattaa tarvita kirjeen lukemiseen lähihenkilön tukea, vaikka kirje olisikin tukikuvitettu.

On siis hyvä varmistaa mitä kirjeelle on tehty, miten se on käsitelty ja mihin toimintaan tämä on johtanut.

Kirjeiden lisäksi toiminnasta on hyvä kerätä kuvamateriaalia. Jos vapaaehtoiset käyttävät Facebookia, voi kuvausluvan kysyneenä julkaista sitä esimerkiksi Facebookissa. Lupa on riittävä vapaaehtoisen oma kirjallinen suostumus kuvien julkaisuun. Suostumusta pyydetessä on hyvä varmistaa, että vapaaehtoinen ymmärtää kuvausluvan merkityksen. Tässäkin tukevat tukikuvat ja lomakkeen käyminen yhdessä läpi vapaaehtoisen kanssa.

Mikäli vapaaehtoiset eivät käytä Facebookia, voi kuvia julkaista esimerkiksi kuvakirjana, jossa on selkeästi kirjoitetut kuvatekstit. Lisäksi kuvakirja voi tehdä tuleville vapaaehtoisille toiminnasta kertomista varten. Kuvakirjoissa pääasia on toiminnasta kertovissa kuvissa, jossa kuvatekstit toimivat viestin tukena.

Voi myös tehdä toimintaan innostavia videoita, joissa vapaaehtoiset itse kertovat millaista on toimia vapaaehtoisena. On tärkeää, että toiminnan esittelyssä kokemustieto on isossa roolissa.

TOIMIJAN ROOLIA VOI VAHVISTAA VAPAAEHTOISTUNNUKSELLA

Mikäli vapaaehtoistoiminta on toimijalle uutta, voi olla hyvä selkeyttää vapaaehtoisen roolia jollain ulkoisella tunnistimella kuten paidalla tai passilla. Kehitysvammatuki 57 ry:n vapaaehtoiset ovat pitäneet ”työuniformua” tärkeänä. **”Käytän Vekkarin paitaa ja passia. Se on ihan hyvä että ihmiset tietää mistä. Vähän niinku informaatiota heille, mitä on vapari eli vapaaehtoistyö”**, sanoo Håkan.

Passin avulla on myös luontevaa vahvistaa muille ihmisille omaa roolia vapaaehtoisena. Osalla vapaaehtoisista voi olla haasteita puheen tuottamisessa. Silloin voi auttaa, että vapaaehtoisella on mukanaan kirjoitettu infoteksti vapaaehtoisen roolista.

Vapaaehtoisen tunnukset auttavat aiemmin mainittujen sosiaalisten roolien rikkomisessa. Ihmisten asenteet voivat muuttua, kun kehitysvammaisia ihmisiä nähdään aiempaa enemmän vastuunottajina ja aktiivisina toimijoina isoissa yleisötapauksissa. Ennen isoja yleisötapauksia on hyvä järjestää ohjeistusta vapaaehtoiselle, jotta vapaaehtoiselle itselleen tehtäväkuva on selkeä.

INFOILTA ENNEN VAPAAEHTOISTOIMINNAN TAPAHTUMAA SELKEYTTÄÄ TEHTÄVÄNKUVAA

Yksi tapa käydä läpi ohjeistusta on järjestää vapaaehtoisille infoilta, jossa käydään läpi tapahtumaan liittyvät asiat ja tehtävät. Vapaaehtoisilla saattaa olla haasteita ympäristön ja aikataulujen hahmottamisen suhteen, joten varsinkin tapahtuma-alue ja aikataulut ovat tärkeitä käydä läpi. Håkan kertoo:

”Infoillat on ollut ihan hyviä. Saa enemmän tietoa. Ja saa paikat. On tärkeää nähdä kaikki muut ketkä tulee vapaaehtoisuuteen ja tutustua niihinkin”.

Esimerkki infoillan kulusta ja selkeyttäviä kysymyksiä illan järjestäjälle

- **Tapahtuma:** Mikä tapahtuma on kyseessä? Miksi se järjestetään? Mitä siellä tehdään?
- **Aikataulu:** Milloin tapahtuma alkaa? Milloin voi pitää ruokatauon? Missä ruokailu tapahtuu? Milloin tapahtuma päättyy?
- **Tehtävienjako:** Mitä vapaaehtoinen tekee tapahtumassa?
- **Matkustus:** Miten vapaaehtoinen pääsee tapahtumaan?
Kysytään jokaiselta vapaaehtoiselta, miten hän matkustaa tapahtumaan. Näin hän kertoo itse oman matkustussuunnitelmansa

ja samalla varmistuu turvallinen perillepääsy. Jos vapaaehtoinen on epävarma perille löytämisestä, voidaan selvittää perillepääsyä eri tavoilla. Vaihtoehtoja ovat (kevyemmästä tuesta vahvempaan) kartan tulostaminen ja matkustamisen läpikäyminen etukäteen, matkustamisen suunnittelu oman ohjaajan kanssa, matkan harjoittelu etukäteen yhdessä tai tapaaminen tutussa paikassa ja perille matkustaminen yhdessä.

- **Kalenterimerkinnot:** Vapaaehtoiselle annettavan oman lomakkeen lisäksi tapahtuman muistamista voi tukea kalenterimerkinnoilla. Vapaaehtoista tuetaan merkkamaan tuleva tapahtuma omaan kalenteriin tai tarvittaessa kysytään, toivooko vapaaehtoinen, että soitetaan lähihenkilölle joka merkkaa tapahtuman ylös. Ryhmäkotien ohjaajilla on usein oma kalenteri, jossa lukee ryhmäkodin asukkaiden menot.

Infoiltojen lisäksi vapaaehtoisille voi järjestää koulutuksia, jossa käydään läpi vapaaehtoisuuden periaatteita. Vapaaehtoistoiminnan periaatteet saattavat olla vieraita, joten on hyvä vahvistaa viestiä siitä, että toiminta on vapaaehtoista omalla vapaa-ajalla tapahtuvaa toimintaa.

Ennen tapahtumaa saattaa olla hyvä muistuttaa vapaaehtoisia tulevas-ta tapahtumasta. Muistuttamisen tärkeys korostuu, jos infoillasta tai ilmoit-tautumisesta on pidempi aika. Yksi mahdollisuus on lähettää ryhmäteksti-viesti kaikille vapaaehtoisille. Håkan kertoo, että muistutukset ovat tärkeitä:

”Että tietää kellon ajan koska pitää olla paikalla”.

Mikäli vapaaehtoinen ei ole luku- ja kirjoitustaitoinen, on parempi soittaa hänelle ja muistuttaa. Jos vapaaehtoinen ei omista puhelinta, on paikallaan soittaa lähihenkilölle. Muistutukset voi tehdä päivää ennen tapahtumaa tai samana päivänä. On tärkeää, että vapaaehtoisella olisi mukanaan oma pu-

Helsingin Kehitysvammatuki 57 ry

Vapaaehtoisen muistilappu

   	Tapahtuma Aika: _____ Paikka: _____ Huomioi! (esim. matkustaminen): _____ _____ Aloitus kello 	Kellonaika
	Oma tehtäväni: 	
	Paikka: 	
	Muistiinpanoni: 	
	Lopetus kello 	
Tapahtumasta vastaavan yhteystiedot: 		

Håkan kertoo, että varsinkin vapaaehtoiselle annettava muistilappu on ollut hyvä juttu: "On kaikki tiedot mitä tapahtuu. Se on ihan hyvä et saa sen info-lapun niin tietää mitä tehdä. Että mikä paikka ja ne kaikki tapahtumat siellä. Että tietää minne menee." Hanna Lehtonen kertoo myös, että on säästänyt laput: "Joo on (tärkeä). Saa katsoa mihin aikaan on se lähtö."

helin ja että puhelimessa on virtaa. Vapaaehtoisen tilaaja voi myös muistuttaa puhelimen lataamisesta.

TOINEN VAPAAEHTOINEN TAI VERTAISTOIMIJA TUKIJANA

Tapahtumissa tukijoina voivat olla joko palkatut taustatukityöntekijät, vapaaehtoiset taustatukihenkilöt tai vertaistoimijat. Taustatukihenkilöt ovat ei-kehitysvammaisia henkilöitä, jotka toimivat vapaaehtoisina ja mahdollistavat kehitysvammaisten ihmisten vapaaehtoistoiminnan. Vertaistoimijat ovat jo pidempään vapaaehtoisena toimineita kehitysvammaisia ihmisiä.

Myös Håkan on tukenut muita vapaaehtoisia matkustamalla yhdessä heidän kanssaan tapahtumiin. Håkanille Helsinki on tuttu: **"Olen mennyt junalla ja ratikalla. Kaikki paikat on tuttuja valmiiksi."** Hanna puolestaan kertoo: **"Ollaan tultu yhtä matkaa tapahtumiin. En olisi tullut yksin. En olisi osannut tulla. On tuntunut kivalta kun Håkan opastaa."**

Hanna kuvaa toiminnan parhaita puolia: **"Oon uusia kavereita saanu, on kiva tehdä töitä. On mukava tehdä. On muitakin mukana. Onnenpyörä oli hyvä tehtävä."**

Olisi hyvä, että taustatukihenkilöille järjestettäisiin vapaaehtoistoiminnan peruskoulutuksen lisäksi koulutus taustatukihenkilötoimintaan. Koulutuksessa voi käydä läpi vuorovaikutusta, kehitysvammaisen ihmisen tukemista, toiminnan käytäntöjä sekä syventää itsetuntemusta. Taustatukihenkilötoiminnasta saadut kokemukset ovat olleet hyviä sekä pienissä tapahtumissa että isoissa yleisötapahtumissa kuten Kallio Block Party, Maailma kylässä -festivaali ja Seurasaaren joulupolku.

Isoissa yleisötapahtumissa tarvitaan vähintään kaksi taustatukihenkilöä. Näin toinen voi tarvittaessa esimerkiksi saattaa vapaaehtoisia syömään

ja toinen olla muun ryhmän kanssa. Suuressa ihmisjoukossa ja uudessa paikassa vapaaehtoinen saattaa tarvita enemmän tukea kuin tutussa kotiympäristössä liikkueensa.

Mikäli vapaaehtoinen tarvitsee henkilökohtaista tukea koko tapahtuman ajan, mukana on hyvä olla henkilökohtainen avustaja. Mikäli vapaaehtoisella on käytössä erilaisia kommunikaatiovälineitä, niiden käyttö on mahdollistettava.

Tapahtuman jälkeen vapaaehtoinen voi arvioida tapahtuman. Suullisen palautteen tai kirjallisen arvioinnin lisäksi hän voi käyttää esimerkiksi tukikuvitettua arviointilomaketta tai Talking Mats -keskustelumattoa.

Monikulttuurinen vapaaehtoistyö Gloriassa

ANU JUURAKKO | Ohjaaja, vapaaehtoistoiminnan vastaava, Monikulttuurikeskus Gloria

Monikulttuurikeskus Gloria sijaitsee Jyväskylässä, Keski-Suomen kansainvälisimmässä kylässä. Jyväskylässä asuu yli 6 000 äidinkielenään muuta kuin suomea puhuvaa ihmistä. Se on viisi prosenttia asukkaista. Useat ulkomailta Suomeen muuttaneet ovat löytäneet Monikulttuurikeskus Glorian. Gloria on kaikille avoin paikka kohdata ja tutustua, olla ja toimia yhdessä. Toimintaan osallistutaan vapaaehtoisesti; osallistujat oppivat motivoituneesti ja virkistyvät vapaa-ajalla – ilolla ja yhdessä.

KEHITYSVAMMA- TUKI 57 RY

Kehitysvammatuki 57 ry tukee kehitysvammaisia ihmisiä toimimaan vapaaehtoisina erilaisissa tapahtumissa. Keväällä 2017 kehitysvammaisia vapaaehtoisia oli rekisterissä 107 henkilöä, joista yli 63 toimi aktiivisesti vapaaehtoisina erilaisissa tapahtumissa. Toimintaan luotiin malli Raha-automaattiyhdistyksen tukemassa Vekkari-projektissa (2012 – 2015). Nyt toimintaa rahoittaa sosiaali- ja terveystoimi Veikkauksen tuotoilla. Voit tutustua toimintaan osoitteessa www.kvtuki57.fi/vekkari.

Glorian kuusi työntekijää järjestää yhdessä 350 vapaaehtoisen ja usean yhteistyökumppanin kanssa monimuotoista toimintaa, johon osallistui vuonna 2016 noin 5 000 eri kävijää, käyntikertoja kertyi 21 000. Viime vuosien suurimpia ryhmiä ja tilaisuuksia ovat olleet suomen kielen ryhmät, läksykerho, monikieliset perheryhmät, kulttuuri-illat ja kalenterijuhlat kuten kiinalainen uusivuosi, persialainen uudenvuodenjuhla Nowruz sekä Glorian itsenäisyyspäivän juhla.

Ryhmätoiminnan ja tilaisuuksien lisäksi Gloriassa tehdään yksilötyötä Info Gloriassa eli maahanmuuttajien neuvontapisteessä, nuoriso- ja perhe-työssä sekä vapaaehtoisten ohjauksessa. Monikulttuurikeskus Glorian työntekijät ja vapaaehtoiset tekevät myös asiantuntija- ja verkostotyötä. Gloria on suosittu tutustumiskohde ja tilaisuuksien pitopaikka, jolloin toimijat esittelevät Gloriana eri kielillä ja eri näkökulmista.

KAIKKI OVAT OPPIJOITA

Monikulttuurikeskus Gloria avasi ovensa vuonna 2009. Vapaaehtois- ja kumppanuustyö olivat keskeisiä tapoja toimia alusta asti. Monikulttuurikeskusta perustettaessa odotukset kohdistuivat erityisesti yhdistyksiin, mutta vähitellen huomattiin, että yksittäiset ihmiset ja heidän tekemänsä (vapaaehtois)työ olivat merkittävässä roolissa Glorian toiminnan kasvussa ja vakiintumisessa.

Alusta asti ihmiset ovat olleet sekä vapaaehtoistyön subjekteja että objekteja. Vapaaehtoisen suomen kielen opettajan eli kielioppaan sanoin **“Gloriassa kaikki ovat oppijoita”**, mikä kertoo vastavuoroisuuden olevan tärkeä asia ja arvo Gloriassa, missä vapaaehtoisina on myös mielenterveyskuntoutujia, erityisen tuen tarpeessa olevia maahanmuuttajia, liikunta-rajotteisia sekä suomea tuskin lainkaan puhuvia ihmisiä.

Glorian vapaaehtoistyötä tehdään Glorian tiloissa ja työntekijät ovat aina saavutettavissa ja vapaaehtoisen tukena. Työntekijöiden lisäksi vapaaehtoisen tukena on myös muita (vastuu)vapaaehtoisia, yhteistyökumppaneita ja esimerkiksi harjoittelijoita, joiden harjoittelun työnkuvaan kuuluu vapaaehtoisten tukeminen.

Vapaaehtoiset kiinnittyvät vapaaehtoistehtävästä riippuen Gloriassa toimivaan ryhmään, yhteisöön tai yhdistykseen, jolloin vapaaehtoisen tukiverkostokin on monikerroksinen. Tukiverkostoon kuuluu Glorian tarjoaman tuen ja palvelujen lisäksi myös Jyväskylän kaupungin vapaaehtoistoiminnan palvelut Vapari sekä Jyväskylän valikkoverkosto.

MONTA POLKUA VAPAAEHTOISTOIMINTAAN

Glorian vapaaehtoistyöhön tullaan monia polkuja ja erilaisin motiivein. Glorian toimintaan osallistuvat huomaavat nopeasti, että Gloriassa voi myös itse tehdä ja toimia. Tutustumisen ja juttelun lomassa Glorian työntekijät ja vapaaehtoiset tietoisesti kutsuvat ihmisiä mukaan tekemään yhdessä. Osa ihmisistä tulee suoraan mukaan vapaaehtoisinfoihin tavoitteena ja toiveena tehdä monikulttuurista vapaaehtoistyötä Gloriassa.

Vapaaehtoisia on kaiken ikäisiä, monikielisiä ja eritaustaisia. Osaamista tai sitoutumisvaatimuksia ei vapaaehtoiselle ole. Ne paljon puhutut tavallisen ihmisen taidot riittävät, mutta erityisosaamistakin pääsee näyttämään ja käyttämään. Työntekijän tehtäväksi jää selvittää, mitä ns. tavallisen ihmisen taidot eri puolilla maailmaa tarkoittavat. Viiden eri kielen osaamista? Ruuanlaittoa päivittäin 50 hengelle? Luku- ja kirjoitustaitoa? Soitto- ja tanssitaitoa?

Motiiveja lähteä mukaan Glorian vapaaehtoistyöhön on mielenkiintoista tarkastella persoonapronominien kautta: *Minä* innoittaa vapaaehtoisia, jotka hakevat mielekästä tekemistä, iloa ja hyötyä vapaaehtoiselle itselleen. *Hän/*

Vapaaehtoisen polku

he saa liikkeelle ihmisiä, joilla on halu auttaa muita. Me eli vapaaehtoistointaan liittyvä yhteisö on tärkeä motivaattori joillekin. Gloriassa nämä motiivit useimmiten yhdistyvät ja ovat riittävästi tasapainossa. Tärkeäksi on koettu, että *me* on kaikille avoin eikä siihen liity *me-ne*-asetelmaa, minä ei saa olla liian keskiössä eikä auttamishalu saa uhriuttaa autettavaa pysyvästi pelkäksi objektiksi.

VAPAAEHTOISTOIMINTA TUTUKSI

Kaikki Glorian työntekijät tekevät vapaaehtoisten kanssa työtä ja ovat omalta osaltaan mukana vapaaehtoisten rekrytoinnissa, perehdytyksessä ja ohjaamisessa esimerkiksi nuorten ryhmissä, tapahtumissa, Etno Kafé-lounasruokapäivissä ja ns. tilatyössä. Yksi työntekijöistä toimii vapaaehtoistoinnin vastaavana ja järjestää vapaaehtoisten henkilökohtaiset keskustelut, ryhmätapaamiset ja koulutukset.

Henkilökohtaisissa keskusteluissa sovitaan yhdessä seuraavat askelmerkit: miten, kenen kanssa ja milloin vapaaehtoinen toimii seuraavan keran. Osa Glorian vapaaehtoistehtävistä on määritelty tarkasti, mutta paljon tehtäviä ja tekemistä räätälöidään yhdessä vapaaehtoisen kanssa. Myös vapaaehtoistyön käsitettä mietitään yhdessä, vapaaehtoistyö voi olla vieras asia tai se on totuttu näkemään erilaisena. Tärkeää on myös käydä lävitse Glorian yhdessä luodut toimintaperiaatteet ja arvot, jotka korostavat vastavuoroisuutta ja tasa-arvoa.

Moni vapaaehtoisista puhuu muuta kuin suomea äidinkielenään, eikä välttämättä puhu englantia tai muuta indoeurooppalaista kieltä. Vapaaehtoiskeskusteluja käydään tarvittaessa monikielisesti kuvia, kännykkää, viittomia, vertaistulkkia tai kynää ja paperia kieliapuna käyttäen. Vapaaehtoistoiminnan tuen rakenne ja verkosto Jyväskylässä käydään myös lävitse, jolloin selvitetään Jyväskylän kaupungin vapaaehtoistoiminnan palvelut Vaparin palvelut ja suositellaan valikkoverkoston kuukausittain järjestämää Vapaaehtoistoiminnan perusinfoa. Glorian työntekijät ovat pitäneet perusinfoa omalla vuorollaan selkosuomeksi ja englanniksi.

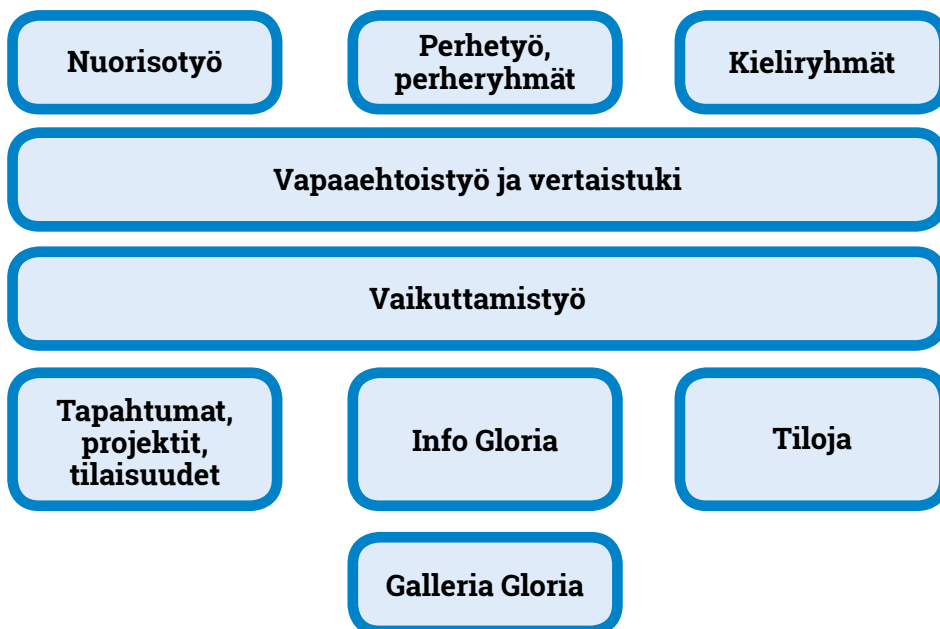
Tilaisuuksia vapaaehtoisille Monikulttuurikeskus Gloriassa:

- Viikoittainen Kysy vapaaehtoistyöstä -info- ja ohjausaika (Glorian työntekijä)
- Perehdytystä vapaaehtoistehtäviin (työntekijät ja vapaaehtoiset)
- Syksyllä ja keväällä neljä koulutusta, joiden aiheina Vapaaehtoistyö Gloriassa, Monimuotoinen kohtaaminen ja vuorovaikutus, Perustietoa maahanmuutosta ja Kieliryhmä-perehdytys (työntekijät, vapaaehtoiset ja yhteistyökumppanit)
- Joulukuussa pikkujoulujuhlat ja toukokuussa Floran päivän piknik – vapaaehtoisten kiittäminen

- Glorian ”vuoden vapaaehtoisen” valinta, joka voi olla henkilö tai ryhmä ja palkinnon julkistaminen Glorian Itsenäisyyspäivän juhlissa juhlahin menoin
- Ohjaajakoulutuksia ja -tapaamisia osin yhteistyökumppaneiden kanssa
- Talotapaamisia tilojen käyttöön liittyen

Viime vuosina ns. peruspaketti on monipuolistunut ja tilaisuuksia on järjestetty aiempaa enemmän. Glorian vapaaehtoiset ovat itse halunneet jakaa osaamistaan muille vapaaehtoisille, mikä on mahdollistanut korkeatasoisten asiantuntijoiden ja kokemusasiantuntijoiden hyödyntämisen Glorian koulutuspaketissa.

Toiminnanohjausta tehdään paljon henkilökohtaisesti, mutta vapaaehtoisten vertaistapaamiset (esimerkiksi kieliryhmien vapaaehtoiset) ovat myös osoittautuneet hyviksi yhteisen jakamisen ja kehittämisen areenoiksi. Vapaaehtoisilta löytyy kehittämisintoa muutenkin, ja keväällä 2017 perustettiin vapaaehtoistoiminnan kehittäjätiimi.

Toimintaa monikulttuurikeskus Gloriassa.

KOHTI KOTOUTUMISTA

Hyvä ilmapiiri, yhteisöllisyys, tiimityö ja henkilökohtaiset kontaktit ovat avainasemassa Glorian vapaaehtoistyössä. Tiedottaminen puolestaan on haastavaa. Glorian vapaaehtoiset ovat eri-ikäisiä ja erikielisiä. Koulutustasua vaihtelee luku- ja kirjoitustaidottomasta tohtoriin. Monenlaisia tiedottamisen tapoja täytyy käyttää. Selkokieli kaikilla kielillä (esim. yksinkertainen englanti) ja monikielisyys sekä kuvien hyödyntäminen kannattaa pitää mielessä. Kynä ja paperi toimivat aina. Välillä ei ole yhteistä kieltä, mikä ei ole este toimia vapaaehtoisena. Tärkeää on kuitenkin saada Glorian vapaaehtoistyöhön liittyvät perusasiat selvitettyä vapaaehtoiseksi haluavan kanssa, mikä Gloriassa onnistuu työntekijöiden ja vapaaehtoisten laajan kieliosaamisen avulla.

Glorian toiminta kokonaisuudessaan edistää kaksisuuntaista kotoutumista, jolloin sekä maahan muuttanut että maassa jo pidempään asunut kotoutuvat molemmat muuttuneeseen yhteiskuntaan. Glorian vapaaehtoisista 60 prosenttia on niin sanottuja kantasuomalaisia. Erityisen paljon on eläkkeelle jääneitä kielioppaita mutta myös pienten lasten vanhempia, jotka arvostavat mahdollisuutta ottaa lapset mukaan vapaaehtoistyöhön. Tuettua vapaaehtoistyötä on mahdollistaa erilaisten ihmisten vapaaehtoistyö, mikä on Monikulttuurikeskus Gloriassa onnistunut hyvin, mutta vaatii koko ajan kehittävää työtettä ja innostunutta toimijaporukkaa.

Mentorointi Punaisessa Ristissä

JOOEEL NIITTYNEN | Länsi-Suomen piirin järjestöpäällikkö, Suomen Punainen Risti

Punainen Risti on kansainvälinen järjestö, joka on toiminut maailmanlaajuisesti yli 150 vuotta. Sen toiminta on alusta asti pohjautunut vapaaehtoisuuteen, mutta toiminnassa on myös mukana suuri määrä palkattua henkilökuntaa. Punaisen Ristin toiminta perustuu kansainvälisille sopimuksille sekä yhteisille toimintaperiaatteille. Tästä syystä toiminta on kaikkialla maailmassa samankaltaista. Maakohtaisia erityispiirteitä on kuitenkin löydettävissä, ja siksi tässäkin tapauksessa esimerkki tulee Australiasta. Vastaavan kaltaista toimintaa löytyy kuitenkin monesta Punaisen Ristin kansallisesta yhdistyksestä. Australian Punaisen Ristin malli valikoitui tähän artikkeliin siksi, että se on selkeä ja hyvin dokumentoitu lukijan mahdollista jatkoperehtymistä silmällä pitäen.

Artikkelissa esitelty tuetun vapaaehtoisuuden mallimme tulee siis Australiasta ja siellä toimivasta Australian Punaisen Ristin mentorointiohjelmasta (*Red Cross Mentoring Program*). Kyseessä on malli, jota voidaan soveltaa sekä vapaaehtoistoiminnassa että työyhteisöissä. Mallissa mentorina ja ohjattavana tai mentoroitavana voi toimia kuka tahansa. Kyse ei ole siis kokemuksen tai osaamisen valuttamisesta alaspäin, vaan osaamisen jakamisesta kaikilla toiminnan eri tasoilla.

Australian Punaisen Ristin toteuttama ohjelma perustuu siihen, että mentoroinnilla voi olla merkittävä rooli kaikkien tiimin jäsenten henkilökohtaisessa kehityksessä. Mentoroinnin ensisijainen tavoite on kehittää kaikkien

Punaisen Ristin toimijoiden, sekä työntekijöiden että vapaaehtoisten, henkilökohtaisia johtamisvalmiuksia. Mentorointi perustuu vapaaehtoisuuteen sekä luottamuksellisuuteen ja se auttaa luomaan tehokkaan ja tuloksellisen kehittämismenetelmän. Se on avaintekijä yhteistyön kulttuurin ylläpitämisessä ja vahvistamisessa sekä johtajuuden kehittymisessä Punaisen Ristin sisällä.

Mentorointi on suunnattu kaikille vapaaehtoisille sekä henkilöstölle. Mentorointi on vapaaehtoista, mutta siihen ryhtyessä on sitouduttava ohjelmaan niin kauan kuin se kestää. Kaikki siis perustuu vapaaehtoisuuteen, mutta ohjelmaan osallistuessaan toimija ymmärtää sitoutuvansa siihen niin kauan kuin sille on tarvetta.

TERMIEN MÄÄRITELMÄT

Mentorointi

Erilaisen kokemuksen ja osaamisen omaavien ihmisten keskinäisten sosiaalisten verkostojen ja suhteiden käyttö, jonka keskiössä on keskinäinen oppiminen, jossa toisella osapuolella on enemmän kokemusta sellaisilla osa-alueilla, jotka vastaavat toisen osapuolen tarpeisiin.

Muodollinen mentorointi

Mentorointi, joka tapahtuu Punaisen Ristin koordinoiman järjestelmällisen rakennelman kautta osana ammatillista kehitystä.

Epävirallinen mentorointi

Mentorointi, joka tapahtuu järjestäytyneen mentoroinnin ulkopuolella. Ohjelman voi käynnistää mentori tai mentoroitava.

”Mentori”

Kokeneempi henkilö, joka ohjaa ja tukee vähemmän kokenutta henkilöä

saavuttamaan tavoitteensa alueella, josta mentorilla on kokemusta. Tällainen henkilö voi tulla Punaisen Ristin sisältä tai ulkopuolelta.

Mentoroitava

Henkilö, joka hakee ohjausta ja tukea toiselta, kokeneemmalta henkilöltä kehittyäkseen tai saavuttaakseen jotain erityisosaamista.

TOIMINTAPERIAATTEET

Australian Punaisen Ristin mentoriohjelma perustuu seuraaviin periaatteisiin:

- **Mentoroitava keskiössä:** mentoroitavan tarpeet ja tavoitteet määrittelevät mentorointisuhteen suunnan ja etenemisen.
- **Jaettu oppiminen:** sekä mentorin että mentoroitavan on oltava avoimia toisiltaan oppimiseen sekä yhdessä työskentelyyn.
- **Luottamuksellisuus:** molemmat osapuolet mentorointisuhteessa ymmärtävät, että kaikki keskustelut sekä muu kommunikointi tapahtuu luottamuksellisesti.
- **Ihmissuhteet eivät lisää hierarkiaa:** mentorointiohjelma hyötyy siitä, että henkilökohtainen osaaminen ja kokemus ovat koko organisaation läpileikkaavia, ja että osaavia ja hyödyllisiä mentoreita löytyy kaikilta organisaation tasoilta.
- **Sitoutuminen ja saavutettavuus:** Mentorointisuhteen molemmat osapuolet ovat valmiita antamaan omaa aikaansa ohjelmalle ja ymmärtävät jo siihen lähtiessään tämän seikan varmistaakseen ohjelman onnistumisen. Toimiva kommunikaatio on kaiken ydin.

ROOLIT JA MENETTELYT

Mentori on kokeneempi henkilö, joka ohjaa ja tukee vähemmän kokenutta henkilöä saavuttamaan tavoitteita sellaisella alueella, josta mentorilla on kokemusta. Tällaisia asioita voi olla esimerkiksi osaamisen ja kokemuksen jakaminen, ongelmanratkaisu, valmentajana toimiminen ja ratkaisun etsiminen yhdessä, palautteen antaminen ja erilaisten verkostojen tai sellaisten ihmisten luo ohjaaminen, joista voi olla apua jatkokehityksen kannalta.

Mentoroitavan rooli saattaa vaihdella riippuen mentorointisuhteen sisällöstä ja tarkoituksesta. Kaikesta huolimatta ohjattavan tehtäviin kuuluu omasta kehityksestä sekä sen seuraamisesta huolehtiminen, tapaamiset mentorin kanssa sekä päävastuu niiden järjestämisestä, tapaamisten sisällöstä huolehtiminen, kuuntelu, selkeyttäminen, keskustelu, kyseleminen sekä osaamisen jakaminen. Jotta mentorointitapaamisista voidaan saada paras mahdollinen hyöty irti, on palautteen antaminen ja saaminen tärkeää.

Ohjelmaan voi valikoitua muutamilla eri tavoilla. Ensinnäkin mentoroitavat voivat itse tarjoutua mukaan ohjelmaan. Heitä voidaan myös ehdottaa tai ohjata mukaan ohjelmaan esimerkiksi työnantajan tai vapaaehtoistoiminnan vetäjän toimesta. Joissain tapauksissa mentorointisuhde on voinut syntyä luonnostaan ja kyseisessä suhteessa olevat toimijat vain ilmoittautuvat mukaan ohjelmaan. Ohjelmaan osallistuminen on kuitenkin lopulta vapaaehtoista.

Myös mentorit valikoituvat ohjelmaan omasta vapaasta tahdostaan. Kun he ovat ilmoittaneet kiinnostuksensa Punaiselle Ristille, heidän on osoitettava täyttävänsä mentorille ennalta asetetut kriteerit. Heidän on myös ilmoitettava, mitä osaamista heillä on tarjota ohjelmaan. Tällaista voi olla esimerkiksi johtaminen, moninaisuuden tuntemus tai toiminnan ohjaus. Punainen Risti valitsee näistä hakijoista sopivat henkilöt itse ohjelmaan. Tämän jälkeen mentorit lisätään mentorointirekisteriin, jonka avulla heille pyritään löytämään parhaat mahdolliset mentoroitavat.

Kun mentori on valittu, hän saa muodollisen ohjauksen Punaisen Ristin mentorointiohjelmaan. Tällä varmistetaan, että jokainen mentori ymmärtää mentorointisuhteen sisällön, johon he sitoutuvat. Tässä vaiheessa heille selkeytetään myös henkilökohtaiset vastuut. Jos kyseinen henkilö ei ole mentoinut aikaisemmin, tarjotaan hänelle pidempää koulutusta tehtävään.

Kun mentorointipari löytyy, niin Punainen Risti tarjoaa heille vielä yhteisen ohjauksen, jossa käydään läpi tarvittavat yksityiskohdat sekä mentoroinnin oletettu kesto.

Jokaiselle parille tehdään henkilökohtainen mentorointisuunnitelma, joka sisältää tavoitteet sekä toimenpiteet näiden tavoitteiden saavuttamiseksi. Suunnitelmassa myös selkeytetään tavoitteita, toivottua lopputulosta sekä mittareita, joilla voidaan määritellä tavoitteiden toteutuminen.

Lopuksi mentori ja mentoroitava allekirjoittavat sopimuksen, jossa eritellään mentoroinnin peruseriaatteen ja odotukset. Sopimuksen tarkoitus on vähentää väärinymmärryksen mahdollisuutta. Sopimuksessa näkyy muun muassa mentoroinnin pituus, mentorointitapaamisten määrä, salassa pidettävät asiat, kulukorvaukset sekä toimijoiden roolit.

LOPUKSI

Punaisella Ristillä on maailmanlaajuisesti erilaisia malleja vapaaehtoisten sekä palkatun henkilökunnan tukemiseen ja toiminnan kehittämiseen. Tässä esitelty Australian Punaisen Ristin mentorointiohjelma on siitä erityinen, että se on yhteinen kaikille Punaisen Ristin ihmisille, huolimatta siitä saavatko he palkkaa Punaiselta Ristiltä vai eivät.

Mentoroinnin ensisijainen tavoite on kehittää kaikkien Punaisen Ristin toimijoiden, sekä työntekijöiden että vapaaehtoisten, henkilökohtaisia johtamisvalmiuksia. Mentoroinnin perustana on mentorin ja mentoroitavan

välinen suhde, ja mentoroinnin onnistuminen riippuu tämän suhteen onnistumisesta. Ohjaus on systemaattista, mutta sen päävastuu jää mentorointiparille ja siinä erityisesti mentoroitavalle. Tässä ajatus on, että jokainen on lopulta itse vastuussa omasta kehityksestään.

Vaikka tässä esitellyssä mentoroinnissa kehittyminen perustuu tasa-vertaiseen suhteeseen, on mentoroitava sellaisessa asemassa, jossa hän pääsee hyödyntämään kokeneemman vapaaehtoisen kompetenssia. Kehittyminen tapahtuu yhteistyössä, mutta roolit ovat selkeät ja mentorointiparin toinen osapuoli on selkeästi tukijan asemassa ja toinen tätä tukea vastaanottavan asemassa. Myös Punaisen Ristin periaatteiden mukaisesti mentorointiin osallistuminen on kaikille osapuolille vapaaehtoista. Siihen voidaan ohjata, mutta siihen ei voida määrätä. Tällöin ainakin teorian tasolla mentorointi on positiivista ja mielekästä.

Turvapaikanhakijat mukana ikäihmisten arjessa -pilotti

JAANA VEHKASALO | Viriketoiminnanohjaaja, Espoon kaupungin vanhusten palvelut

Espoon kaupungin vanhustenpalveluissa toimii vapaaehtoisia monissa eri tehtävissä mm. ulkoiluystävänä, laulattajana, asukasystävänä tai vertaisohjaajana ryhmätoiminnoissa. Kaikille halukaille pyritään löytämään omien toiveiden, toimintakyvyn ja vahvuuksien

mukaisia vapaaehtoistehtäviä. Vanhusten palveluissa oli vapaaehtoistyössä noin 280 henkilöä vuonna 2016. Pilotti sai alkunsa vastaanottokeskuksen otettua yhteyttä Espoon kaupunkiin ja tiedusteltua mahdollisuutta toteuttaa kaupungin kanssa yhteistyössä turvapaikanhakijoiden vapaaehtoistyötä.

TAUSTAA

Yhteistyöhön lähtöä helpotti Espoon kaupungilla käytössä olevat hyvät vapaaehtoistyön toimintatavat ja yhteistyökumppanit. Kaupungin avopalvelukeskuksilta kysyttiin halukkuutta olla mukana pilotissa, ja näin turvapaikanhakijoiden sijoituspaikoiksi muodostuivat Espoon keskuksen ja Kauklahden palvelukeskukset. Kummassakin palvelukeskuksessa vapaaehtoistyö toteutui samantapaisesti, vaikka tässä artikkelissa kuvataan Kauklahden palvelukeskuksen toimintaa.

Kauklahden palvelukeskus sijaitsee Kauklahden elä ja asu-seniorikeskuksen yhteydessä Espoossa. Seniorikeskuksessa asuu 74 pitkäaikaishoidon asiakasta. Seniorikeskuksen alakerrassa toimii palvelukeskus, alueellinen kotihoito, päivätoiminta ja lounasravintola. Seniorikeskuksessa vapaaehtoistyötä koordinoivat yhdessä palvelukeskuksen ja pitkäaikaishoidon vapaaehtoistyön yhteyshenkilöt.

TOIMINNAN ALOITUS

Turvapaikanhakijoiden vapaaehtoistyön suunnittelua ja toteutusta varten muodostettiin yhteistyöryhmä ja Espoon kaupungin hallinnoima Turvapaikanhakijat mukana ikäihmisten arjessa -pilotti. Yhteistyöryhmässä olivat Siikajärven vastaanottokeskus, Espoon Järjestöjen Yhteisö EJY ry, Espoon ystävä- ja vapaaehtoisvälitys / Suomen Punainen Risti ja Espoon kaupunki. Pilotin rakenne ja toiminta pyrittiin pitämään koko projektin ajan mahdollisimman

kevyenä ja läpinäkyvänä. Toiminnassa hyödynnettiin mahdollisimman paljon yhteistyöryhmän jäsenien jo olemassa olevia rakenteita ja toimintoja.

Toiminta lähti liikkeelle vapaaehtoisten koulutuksesta. Turvapaikanhakijoiden koulutuksesta vastasi SPR:n Ystävälitys. Vastaanottokeskus valitsi koulutukseen kaksitoista henkilöä, jotka olivat olleet aktiivisia suomen kielten opiskelussa ja työtoiminnassa vastaanottokeskuksessa. Koulutukseen olisi ollut enemmän tulijoita kuin voitiin ottaa. Koulutus järjestettiin Kau-

Viikko-ohjelmasta löytyi koottuna kaikki vapaaehtoistyöntekijälle tärkeä tieto

KAUKLAHDEN ELÄ JA ASU -SENIORIKESKUS				
Vapaaehtoistehtävät viikko-ohjelmassa alkavat maanantaina 9.1.2017 à				
MAANANTAI	TIISTAI	KESKIVIikko	TORSTAI	PERJANTAI
1.Karaoke/ Jamaludin 2.Taideryhmä/ Mustafa klo 10–12 Osallistujat: Seniori-keskuksen asukkaat 1. Paikka: liikuntasali 1 krs 2. Paikka: monitoimitila 1 krs	Liikuntaa kuntosalilla ja liikuntasalissa / Noor+ Mohammed klo 13–15 Osallistujat: Kotona asuvat ikäihmiset / päivätoimintaryhmä 8 hlö Paikka: liikuntasali 1 krs	Tuolijumppa / Jamaludin + Mustafa klo 10–12 Osallistujat: Seniorikeskuksen asukkaat Paikka: 3 krs	Liikuntaa kuntosalilla ja liikuntasalissa / Layth + Asif klo 10–12 Osallistujat: Kotona asuvat ikäihmiset / päivätoiminta-ryhmä 8 hlö Paikka: liikuntasali 1 krs	Liikunnallinen peliperjantai / Layth+ Asif klo 10–12 Osallistujat: Seniorikeskuksen asukkaat. Paikka: liikuntasali 1 krs

Turvapaikanhakijat mukana ikäihmisten arjessa pilotti

7.3.2017

Osoite:

Kauklahden elä ja asu-seniorikeskus
Hansakartano 4, 02780 Espoo

Yhteyshenkilö:

Jaana Vehkasalo
p. 043 8248650
jaana.vehkasalo@espoo.fi

Keskiviikko 21.12.2016 klo 10–12
Joulupiparien leivontaa
- Mustafa, Asif, Layth

Torstai 22.12.2016 klo 10–12
Asukkaiden avustamista konserttiin
alakertaan - Mustafa, Asif, Layth

Torstai 29.12.2016 klo 10–12
Asukkaiden avustamista
Uuden Vuoden juhlaan alakertaan
- Mustafa, Asif, Layth, Jamaludin

lahden palvelukeskuksessa 29.11.2016. Koulutuksessa oli mukana tulkit koska lähes kaikkien osallistujien suomen tai englanninkielen taito oli vähäinen tai lähes olematon.

Palvelukeskukset olivat laatineet viikko-ohjelman ennen koulutusta tarjolla olevista vapaaehtoistoista. Ohjelmat esiteltiin koulutuksessa ja turvapaikanhakijat valitsivat jo koulutuksen aikana tulevan vapaaehtoistehtävänsä.

Turvapaikanhakijoista muodostettiin vapaaehtoistyöparit, joista ainakin toinen osasi/ymmärsi hiukan suomea tai englantia. Tavoitteena oli helpottaa selviytymistä ikäihmisten kanssa ryhmissä. Viikko-ohjelman ryhmissä oli osallistujina sekä seniorikeskuksessa asuvia ikäihmisiä että kotona asuvia päivätoiminnan asiakkaita.

TOIMINTA

Turvapaikanhakijat olivat perehdytyksessä vapaaehtoistyöhön seniorikeskuksessa joulukuussa 2016. Perehdytyksessä he leipoivat seniorikeskuksen asukkaiden kanssa ja avustivat asukkaiden kuljetuksissa eri tilaisuuksiin. Näin tulivat talon tilat, asukkaat ja toimintatavat tutuksi. Kaikilla uusilla vapaaehtoisilla oli heti kova halu päästä aloittamaan vapaaehtoistyö. Viikko-ohjelman mukainen vapaaehtoistyö alkoi vuoden 2017 alussa.

Vapaaehtoistyö oli avustamista erilaisissa ohjatuissa ryhmissä koska heikko kielitaito rajoitti kommunikointia ja itsenäistä toimintaa. Ryhmät olivat pääasiassa liikuntaryhmiä, koska niissä oli helpompi käyttää elekieltä osana ohjausta. Henkilökunnan ja turvapaikanhakijoiden välisessä kommunikoinnissa käytettiin pääasiassa suomea ja jonkin verran englantia. Tulkkeja ei koulutuksen jälkeen ollut toiminnassa mukana. Innostus ja sitoutuminen vapaaehtoistyöhön olivat ihailtavaa ja useimmat halusivat osallistua myös viikko-ohjelman ulkopuolisiin tapahtumiin.

Turvapaikanhakija perehdytyksessä seniorikeskuksen arkeen yhteisen joulu-leivonnän merkeissä.

Turvapaikanhakijat saivat bussiliput Espoon kaupungilta vapaaehtoistyön matkoja varten. Vapaaehtoistyössä turvapaikanhakijoilla oli samanlaiset vapaaehtoistyön tunnukset esim. nimilaput kuin muillakin talon vapaaehtoisilla. He osallistuivat myös kaikkiin talon vapaaehtoisille järjestettyihin tilaisuuksiin.

Seniorikeskuksen liikuntahetkeä ohjaamassa maahanmuuttajavapaaehtoinen (oik.) ja avustamassa turvapaikanhakija (vas.).

KOKEMUKSET

Seniorikeskuksen kokemukset turvapaikanhakijoiden vapaaehtoistyöstä ovat hyvät. Monikulttuurisuus rikasti toimintaa monella tavalla. Turvapaikanhakijoiden sopeutumista seniorikeskuksen arkeen helpotti jo ennestään monikulttuurinen työyhteisö. He olivat innostuneita, sitoutuneita ja joustavia vapaaehtoistyössään. Turvapaikanhakijoiden henkilökohtaiset tilanteet muuttuvat nopeasti, joten vapaaehtoistyö oli monen osalta valitettavasti lyhytkestoista.

Huomioita vapaaehtoistyöstä Turvapaikanhakijat ikäihmisten arjessa -pilotissa:

- Vapaaehtoiskoulutus omalla äidinkielellä varmistaa yhteisen ymmärryksen vapaaehtoisien oikeuksista, vastuista ja velvollisuuksista.
- Vapaaehtoistyössä viestintä vaatii selkokielen käyttöä ja varmistusta viestin ymmärtämisestä.
- Vapaaehtoisen toimintaa helpottavat selkeät, samoina toistuvat tehtävät, ja samalla vähenee henkilökunnan opastukseen käyttämä aika.
- Tärkeäksi toiminnassa muodostui sekä vapaaehtoisille että henkilökunnalle säännöllinen, toistuva viikko-ohjelma: oikeat ihmiset, oikeaan aikaan, oikeissa paikoissa.
- Yksi, sama yhteyshenkilö vapaaehtoisikohteessa helpottaa kaikkien osapuolien yhteistyötä ja lisää turvapaikanhakijoiden luottamusta toimintaan.
- Yhteiset pelinsäännöt ja niiden noudattaminen tekevät arjesta sujuvampaa.
- Matkakulujen korvaus on tärkeää turvapaikanhakijoiden heikon taloudellisen tilanteen vuoksi.

Toiminta vapaaehtoisena toi turvapaikanhakijalle rutiineja ja toimintaa arkeen. Vapaaehtoistyön kautta tuli tutuksi suomalainen yhteiskunta sekä työkuulttuuri ja sen toimintatavat. Toiminta ryhmissä tuki hyvin suomen kielen oppimista ja opiskelua. Turvapaikanhakijat avasivat myös ikkunan omaan kulttuuriin ja maahan seniorikeskuksen ikäihmisille ja henkilökunnalle.

Lounais-Suomen Avustajakeskus tuetun vapaaehtoistoiminnan edistäjänä

KUU-KATJAANA SALONEN | Järjestösuunnittelija, Lounais-Suomen Avustajakeskus

Avustajakeskus välittää vapaaehtoisia avustajia näkö-, liikunta ja kehitysvammaisille sekä muistiongelmista kärsiville henkilöille ja kehittää aktiivisesti kauttaan tapahtuvaa vapaaehtoistyötä.

Avustajakeskuksen historia juontaa juurensa Lounais-Suomen Lihas-tautiyhdistykseen, jossa vapaaehtoistoiminta lähti kehittymään yli kaksikymmentä vuotta sitten. Toiminta laajeni nopeasti ja järjestöjen lisäksi mukaan tuli toiminta-alueella olevia kuntia vuosi vuodelta lisää. Tästä syntyi nykymuotoinen Lounais-Suomen Avustajakeskus, jossa toimii 800 vapaaehtoista Varsinais-Suomessa sekä Satakunnassa toteuttaen vuodessa yli 12 000 vapaaehtoistyön keikkaa.

Historian aikana yhdistyksen kautta tehty vapaaehtoistoiminta on muuttanut muotoaan. Vapaaehtoistyötä vastaanottavan osapuolen tarpeet ovat laajentuneet ja niihin on pyritty aktiivisesti vastaamaan. Uusin vapaaehtoistoiminnan muoto on MuistiKaVeRi-toiminta. Toiminnassa etsitään vakituisia vapaaehtoisia muistiasiakkaille ulkoiluun sekä aktivoimiseen. MuistiKaVeRi-toiminta kehitettiin Lounais-Suomen Avustajakeskuksen ja Varsinais-Suomen Muistiyhdistys ry:n yhteisellä projektilla *Vapaaehtoisavustajat muistiasiakkaille 2011–2015*.

Myös Avustajakeskuksen vapaaehtoisten monimuotoisuus on lisääntynyt ja keskeiseksi on noussut heidän tarpeidensa mukaisen vapaaehtoistoiminnan kehittäminen. Vapaaehtoinen on nykymuotoisessa vapaaehtoistoiminnassa asiakkaan asemassa – palvelua muotoillaan yhä enemmän hänen toiveitaan kuunnellen. Myös vapaaehtoistoiminnan taustalla toimiva vertaistuki sekä ohjaus ovat aktiivisen kehittämistyön kohteina.

Vapaaehtoistoiminta on keskeinen osa kansalaistoimintaa. Järjestöjen tehtävä on madaltaa kynnystä, jotta mahdollisimman moni halukas pystyy ottamaan osaa vapaaehtoistoimintaan. Vuodesta 2017 alkaen Avustajakeskuksessa on kehitetty STEAn projektirahoituksella erityisryhmien tekemää vapaaehtoistyötä.

Maahanmuuttajat, lievästi kehitysvammaiset ja pitkäaikaistyöttömät ovat ryhmiä, jotka nähdään yhteiskunnassamme usein toiminnan kohteina. Näillä ryhmillä on kuitenkin oma ääni, tahtotila ja tavoitteita elämässään. Vuosien varrella Avustajakeskuksessa on lisääntynyt kokemus erityisryhmien tarpeesta ottaa aktiivisina kansalaisina osaa vapaaehtoistoimintaan.

Vapaaehtoistoiminnan omaehtoisuus on lisännyt aktiivisuutta ja onnistuneet kohtaamiset ovat johtaneet elämänhallinnallisiin kokemuksiin. Osallistujat ovat kokeneet muita auttaessa päässeensä irti toiminnan kohteena olemisen kehästä ja saaneensa rohkeutta vaikuttaa omiin asioihin. Maahanmuuttajat ovat päässeet käyttämään vapaaehtoistyössä arkikieltä ja tutustumaan suomalaiseen kulttuuriin. Pitkäaikaistyöttömät kertovat löytäneensä vapaaehtoistyön kautta mielekästä tekemistä. Avustajakeskus välittää henkilökohtaisen avun työpaikkoja, ja monelle vapaaehtoistyön kokemukset ovat auttaneet löytämään kauttamme myös toivotun työpaikan.

Nämä ovat olleet yksittäistapauksia. Mutta uuden toimintamallin kehittämisen kautta uskomme mahdollisuuteen luoda matalan kynnyksen vapaaehtoistoimintaa, jossa mukaan pääsee aina monimuotoisempi joukko vapaaehtoisia.

LOUNAIS-SUOMEN AVUSTAJAKESKUKSEN TUETTU VAPAAEHTOISTOIMINTA -PROJEKTI 2017–2019:

Tavoitteet

- Kartoittaa yhteistyömahdollisuuksia (kunnat, yhdistykset jne.)
- Tavoittaa erityisryhmiin luokiteltavia henkilöitä, jotka haluavat ottaa osaa vapaaehtoistoimintaan
- Mahdollistaa ja osallistaa vapaaehtoisia vapaaehtoisten omia tarpeita kuunnellen
- Olla osaltaan poistamassa eriarvoisuutta sekä luoda avointa ja huomioonottavaa vapaaehtoistoinnin ilmapiiriä
- Luoda vapaaehtoisten ringi, jossa toimii inklusiivinen henki – erityisryhmien vapaaehtoiset eivät ole oma ryhmänsä, Avustajakeskuksen vapaaehtoiset toimivat yhdessä.

Menetelmät

- Toimia kehittämisessä yhteistyössä asiantuntijoiden kanssa "tehdään yhdessä" -periaatteella
- Ottaa aktiivisella otteella osaa alueen tapahtumiin, järjestötapaamisiin ja luoda uusia kontaktiväyliä

- Järjestää uudentyyppisiä vapaaehtoistyön koulutuksia erityistarpeet huomioon ottaen
- Kehittää toimiva mentorointijärjestelmä, jossa pidempään vapaaehtoisina toimineille annetaan mahdollisuus siirtää tietotaitoaan siitä hyötyville
- Luoda aktiivinen tukimuoto, jossa vapaaehtoiseen tapahtuva yhteydenpito on korostunut
- Rohkaista uusia vapaaehtoisia ottamaan aktiivisesti osaa yhteisiin tapaamisiin ja virkistyspäiviin sekä tulemaan mukaan niiden suunnitteluun.

TAVOITELTAVA TULEVAISUUS

- Pyrimme luomaan pysyvän tuetun vapaaehtoistoiminnan järjestelmän Avustajakeskukselle
- Rohkaisemme erityistä tukea tarvitseva vapaaehtoista tulemaan mukaan toimintaan ja meillä on mahdollisuus tukea hänen vapaaehtoisuuttaan tavoilla, jotka ovat hänen tarpeidensa mukaisia.

Haluamme luoda uusia kokemuksia ja mahdollisuuksia sekä vahvistaa kuumista suomalaisen yhteiskuntaan.

Eurooppalainen vapaaehtoispalvelu (EVS)

JUTTA KIVIMÄKI | Ohjelma-asiantuntija Opetushallituksen kansainvälistymis-
palveluissa Erasmus+ Youth in Action –ohjelmassa.

Erasmus+ Eurooppalainen vapaaehtoispalvelu (EVS) on EU:n rahoittama ohjelma, jonka tuella 17 – 30-vuotiaat nuoret voivat toimia vapaaehtoisina eri puolilla Eurooppaa ja sen ulkopuolella.

Yleishyödyllisiä organisaatioita rohkaistaan käyttämään ohjelmaa erityisesti sosiaalisen vahvistamisen välineenä nuorten elämäntaitojen parantamiseksi ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Erasmus+ -ohjelman tuella nuori toimii vapaaehtoisena hankkeessa, jonka kesto on kahdesta viikosta vuoteen.

EVS:ään kuuluu aina nuoren ohjaaminen sekä kotimaassa että vapaaehtoispalvelun työpaikkana toimivassa organisaatiossa ulkomailla. Koska kyseessä on yleishyödyllinen vapaaehtoispalvelu, ei nuori myöskään saa työpanoksestaan palkkaa. Erasmus+ -hankerahoituksella nuorelle korvataan suurin osa matkakuluista, asuminen ja ruokailu. Lisäksi nuori saa työstään pientä taskurahaa.

EVS-vapaaehtoiset on myös vakuutettu vapaaehtoisjaksonsa ajan. Nuorten mahdollisista erityistarpeista syntyviin kustannuksiin, kuten tukihenkilön mukana oloon, henkilökohtaisen avustajan palkkaukseen tai invataksimatkoihin, on mahdollisuus saada lisärahoitusta. Nämä tuet räätälöidään aina kunkin nuoren yksilöllisen tarpeen mukaan. Apua tukimuotojen miettimiseen saa kansallisesta toimistosta.

EVS-ohjelmaa käytetään myös vaikeasti työllistettävien nuorten sosiaalisuuteen vahvistamiseen. Ohjelmaan osallistuneet nuoret ovat jaksojen aikana itsenäistyneet, kehittäneet sosiaalisia taitojaan ja löytäneet motivaatiota opiskelun tai työnteon aloittamiseen. Ohjelman kautta on saatu valtavia positiivisia tuloksia vain parin kuukauden mittaisten jaksojen aikana.

Ohjelmaan osallistuminen on hyödyllistä myös työllistymisen näkökulmasta. Nuori saa

- tukea omien kiinnostuksen kohteiden pohdintaan
- mahdollisuuden harjoitella työelämän pelisääntöjä ohjatusti
- mahdollisuuden kokeilla itseä kiinnostavaa työtehtävää
- palautetta työtehtävien suorittamisesta ja työelämätaidoista
- valmiuksia itsenäistymiseen ja vastuunottoon omasta elämästä
- kirjallisen Youthpass-osaamistodistuksen, jota varten nuoren tulee miettiä omia oppimistavoitteitaan ja niiden toteutumista.

HANKE-ESIMERKKEJÄ

Villa Elba – ELF Around! oli lyhytkestoinen EVS-hanke, joka toteutettiin Kokkolassa. Hankkeeseen koottiin seitsemäntoista nuorta yhdeksästä maasta elämään ja työskentelemään yhdessä seitsemän viikon ajan. **"Hankkeen aikana vapaaehtoiset auttoivat valmistelevaan nuorisokeskuksen joulua sekä tonttupolku-ohjelmaa",** kiteyttää nuorisokeskus Villa Elban kansainvälisten asiain koordinaattori Ritva Saarikettu sisällön. ELF Around! tarjosi osallistujille myönteistä kokemusta kansainvälisyydestä ja lisäksi myös paikallinen yhteisö pääsi nauttimaan tästä: **"Saimme valtavasti palautetta siitä kuinka paikalliset lapset ja nuoret olivat saaneet positiivisen kokemuksen kulttuurien välisestä oppimisesta ja vapaaehtoisten kanssa työskentelystä."**

Villa Elban EVS -hankkeeseen osallistuneilla nuorilla oli erilaisia taustoja oppimisvaikeuksista mielenterveysongelmiin. Tämän vuoksi hankkeessa oli hankerahoituksen turvin kaksi ylimääräistä tukihenkilöä, jotka olivat nuorten tavoitettavissa myös yöaikaan. Tukea tarvittiin niin päivärytmin säilyttämiseen kuin päivittäistoimintojen kuten ruuanlaiton sujuvuuteen. Tukihenkilöt keskustelivat nuorten kanssa myös tulevaisuudesta ja miettivät yksilöllisiä ratkaisuja kunkin elämäntilanteeseen. Useammalle nuorelle EVS oli ensimmäinen kodin ulkopuolelle tehty matka, joten mukana lentomatalla ja ensimmäisinä päivinä Suomessa oli myös omasta kotimaasta tuttu ohjaaja.

”Koemme että lyhytkestaisen ryhmämuotoisen jakson kautta erityisen tuen tarpeessa olevat nuoret saavat tuetun ja turvallisen mahdollisuuden saada kansainvälistä kokemusta ja mahdollisuuden kulttuurien väliseen oppimiseen”, perustelee Saarikettu. **”Kokemuksemme mukaan erityisen tuen tarpeessa olevat nuoret voivat uudessa ympäristössä löytää itsestään uusia kykyjä, joita ei koti- ja lähiympäristössään välttämättä huomaa. Yhteydenpito lähettävään organisaatioon on myös tärkeä tukitoimi, koska tämä antaa nuorelle mahdollisuuden kommunikoida omalla kielellään.”**

Lieto on lähettänyt ja vastaanottanut 1–6 kuukauden pituisille jaksoille työttömiä nuoria tai koulupudokkaita, jotka hakevat suuntaa ja sisältöä elämänsä.

”Nuoret ovat voimaantuneet ja saaneet uusia ideoita elämänsä uravalintaan ja opiskeluihin liittyen”, arvioi Liedon nuoris- ja kulttuurisihteeri Arttu Eteläpelto vaihtojen vaikutusta nuoriin. Myös lietolaiset ovat kokeneet kansainvälisyyden myönteisesti: **”Paikallisyhteisöihin nuoret ovat tuoneet kaivattua kansainvälisyyttä ja säpinää.”**

Ohjelman rahoitus on auttanut kattamaan erityisnuorten tukea. Eteläpelto on kokenut erityisen tärkeiksi suunnittelutapaamiset, joissa ohjaaja ja nuori ovat voineet matkustaa tutustumaan työhön, ihmisiin ja olosuhteisiin. "Näiden tapaamisten aikana on allekirjoitettu sopimukset EVS-jakson yksityiskohdista, on saatu sovittua käytännön asioista sekä ennen kaikkea saavutettu luottamus puolin ja toisin." Eteläpellon mukaan byrokratiaa tai mahdollisia käytännön ongelmia ei kannata pelätä: "Asiat, ne hankalatkin, ovat ratkottavissa yhdessä ja kaikki mukaan tulevat nuoret ovat vapaaehtoisia, joten lähtökohdat onnistumisille ovat hyvät", kannustaa hän uusia toimijoita mukaan.

Liikkukaa! – Sports 4 All

SOMAYE PAJUHI | Projektityöntekijä, Liikkukaa – Sports 4 All ry

Liikkukaa – Sports 4 All ry toimii valtakunnallisesti liikunnan ja vapaa-ajan 72:n järjestön kattojärjestönä useiden eri tahojen rahoittamien hankkeiden kautta. Rohkaisemme, tuemme ja koulutamme jäsenjärjestöjä laajentamaan toimintaansa ja kehittämään uusia mahdollisuuksia liikunnan harrastamiseen varsinkin syrjäytymisvaarassa oleville monikulttuurisille kohderyhmille. Samoin pyrimme ohjaamaan jäsen- ja kumppanijärjestöjä kehittämään yhdenvertaisuussuunnittelua ja yleistä toiminnan laatua.

Liikkukaa – Sports 4 All ry:n Kolmospesältä kotoutumaan II -hanke kehittää kolmannen sektorin toimijoiden kykyä osallistua kansalliseen työhön

maahanmuuttajien kotouttamiseksi. Hankkeessa on mukana toistakymmentä eri alueilla toimivaa jäsenyhdistystä, jotka edustavat monipuolisia toiminnan painopisteitä. Jäsenistön ulkopuolelta mukana on omissa rooleissaan kaksi järjestöä, rasismia vastaan toimiva Rasmus ry sekä Suomen Salibandyliitto ry.

VAPAAEHTOISTEN VOIMAVARAPÄIVÄ

Yksi tärkeä tehtävämme jäsenjärjestöjemme toiminnan kehittämisessä on vapaaehtoistoiminnan tukeminen. Se sisältää muun muassa kullekin järjestölle sopivan vapaaehtoishjelman luomisen, sopivien vapaaehtoisten löytämisen, paikallisten vapaaehtoispoolien järjestämisen sekä heidän kouluttamisensa.

Vuonna 2016 järjestimme yhteistyössä SPR:n kanssa vapaaehtoisten voimavarapäivän, joka rakentui hyvinvoinnin, jaksamisen ja kiittämisen teemojen ympärille. Kokonaisuus pyrittiin luomaan sellaiseksi, että se palvelee luontevasti osana vapaaehtoisten työnohjauksellista tukea. Samaa mallia sovelletaan myös Liikkukaa ry:n jäsenistön vapaaehtoisille järjestettävissä tilaisuuksissa.

Voimavarapäivän kesto voi olla parista tunnista koko päivään sen mukaan mitä sisältöä ja harjoituksia valitsee mukaan. Teemapäivän tavoitteena on:

- Antaa tilaa kokemusten vaihtoon, vuorovaikutukseen ja vertaistukeen.
- Antaa valmiuksia ymmärtää rajanvetoa oman elämän eri roolien välillä.
- Tukea vapaaehtoisten jaksamista.

Yksi tavoitteista on, että osallistujat tunnistavat mahdollisia haastavia tilanteita, joita omassa toiminnassa saattaa tulla vastaan ja osaavat ratkaista niitä tai pyytää apua oikealta taholta. Kun vapaaehtoinen pääsee

purkamaan mieltään toiselle asiaa ymmärtävälle, hänen omat voimavaroinsa kasvavat ja oman toiminnan sekä tekemisen laatu paranevat.

Päivien tarkoituksena on myös vahvistaa osanottajien uskoa siihen, että tärkein syy olla mukana, on toiminnan itselle tuottama ilo. Vain huolehtimalla itsestä ja omasta hyvinvoinnista jaksaa kukin toimia vapaaehtoisena.

MUKANA VAPAAEHTOISTYÖSSÄ

Pitääksemme tarkan tuntuman vapaaehtoistyöhön Liikkukaa ry:ssä, osallistumme itsekin aika ajoin erinäisiin vapaaehtoistehtäviin. Olimme esimerkiksi mukana tukemassa EuroGames 2016 Helsinki -jalkapalloturnauksen vapaaehtoistoimintaa. Tarjosimme telttapuitteet turnauksen kisatoimiston käyttöön. Myöskin Liikkukaa ry:n miesten ja jäsenjärjestö MonaLiikun naisten joukkueet osallistuivat turnaukseen. Jäsenjärjestöistämme yhteensä

noin 40 maahanmuuttajataustaista henkilöä toimi vapaaehtoisina kisojen juoksutapahtumassa sekä lisäksi yksi kisakylän ravintolassa.

Olimme mukana myös Euroopan urheiluviikolla Tervakoskella, jossa vapaaehtoistyöhön osaa ottivat sekä suomalaiset että maahanmuuttajat. Tapahtuman tarkoituksena oli tuoda esille syrjinnänvastaista ja positiivista, yhtenäistä ajattelumallia. Yhteistyö ja ymmärrys ryhmien välillä oli toteutuneista tavoitteista tärkein ja palkitsevin, ja me saimme jälleen hyvän kosketuksen ruohonjuuritason vapaaehtoistyöhön ja sen merkitykseen konkreettisella tasolla.

Kaiken kaikkiaan uskomme, että onnistunut vapaaehtoistyö on kaksisuuntainen yhtälö ja perustuu molemminpuoliseen hyötysuhteeseen; sekä seuran että vapaaehtoisen tulee kokea saavansa yhteistyöstä jotain.

Vapaaehtoistyössä on hyvä huomioida se, että kummallakin osapuolella on omat näkemyksensä sekä odotuksensa yhteistyöstä. On tärkeää ottaa selville mitä ne ovat taatakseen molempia osapuolia tyydyttävän lopputuloksen. Parhaimmillaan vapaaehtoistyöllä on tärkeä rooli ihmisten yhteen saattamisessa yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi.

Maahanmuuttajat tuovat mukanaan valtavan määrän taitoja ja näkemyksiä, joista voi olla paljon iloa ja hyötyä liikuntajärjestöille. Myös järjestöjen omat paikalliset verkostot laajenevat ja yhteistyö lisääntyy. Maahanmuuttajille tämä on tärkeä väylä tulla hyväksytyksi yhteisössä ja sitä kautta osana yhteiskuntaa. Yhteistyön hyödyt voivat olla hyvinkin kauaskantoiset myös koko yhteiskunnan tasolla tarkasteltuna.

Euroopan komission arvion mukaan EU:n alueella toimii kymmenen miljoonaa vapaaehtoista yli 700 000 urheilujärjestössä. Myös Suomessa on Kansalaisareenan, HelsinkiMission ja Kirkkohallituksen Taloustutkimuksella teettämän tutkimuksen mukaan vapaaehtoistoiminnassa mukana 1,4 miljoonaa suomalaista, joista 350 000 toimii liikunnan ja urheilun parissa. Määrä on valtava ja uskomme siihen olevan syynsä. Kaikenlaisille vapaaehtoistyön muodoille, niin kertaluonteisille kuin pitkäkestoisille on tilaus ja tällä kentällä moninaisuus on ehdottomasti hyvä asia.

TuttaVa – vapaaehtoistoiminta maahanmuuttajien kotoutumisessa

PIRJO HONKANEN | Ohjaaja, vapaaehtoistoiminnan verkosto VARES,
Vuolle Setlementti ry

ANNUKKA OKSMAN-HIUKKA | Vastaava suunnittelija, vapaaehtoistoiminnan
verkosto VARES, Vuolle Setlementti ry

ANU YLISAUKKO-OJA | ESIKOTO-hankkeen projektityöntekijä, Oulun Diakonissalaitos

MARJALEENA KYLLÖNEN | Projektityöntekijä, Ilonpisara-hanke,
Oulun Seudun Mäntykoti ry

Mikä olisikaan parempi keino löytää tekemistä, oppia uutta ja tutustua suomalaisiin kuin vapaaehtoistoiminta. Mutta miten maahanmuuttajataustaiset saadaan mukaan vapaaehtoistoimintaan? Miten yhteisen kielen puuttuminen erityisesti turvapaikanhakijoiden kohdalla rajoittaa osallistumista? Ovatko suomalaiset valmiita ottamaan vastaan eri kulttuureista tulevien apua? Mitä mahdollisia muita esteitä toiminnan aloittamisessa on? Kysymyksiä pohtimaan kokoontuivat Oulun Diakonissalaitoksen säätiön ESIKOTO- hanke, Vuolle Setlementin vapaaehtoistoiminnan verkosto VARES ja Oulun Seudun Mäntykoti ry:n Ilonpisara-hanke.

TOIMIJAT TUTTAVAN TAKANA

Oulun Seudun Mäntykoti ry on vuonna 1952 perustettu yksityistä vanhainkotiä ylläpitävä yhdistys, jonka tavoitteena on kehittää ja ylläpitää ikäihmisten fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista toimintakykyä edistävää toimintaa. Mäntykodin perustehtävä on tarjota ikäihmisille vanhainkoti- ja asumispalveluja sekä päivähoitoa muistisairaille.

Vapaaehtoistoiminnalla on ollut pitkät perinteet Mäntykodissa. Vuosien varrella on ollut monenlaisia tuetun vapaaehtoistoiminnan kokeiluja. Mäntykodin Ilonpisara-projekti on osa Vallin ja Kotien Puolesta Keskusliiton Iloa arkeen -projektia. Iloa arkeen -pysäkeillä järjestetään avointa ja maksutonta yksinäisyyttä ehkäisevää virikkeellistä toimintaa ikäihmisille pääasiassa vapaaehtoisvoimin. Oulussa Iloa Arkeen -pysäkit toimivat Mäntykodissa sekä Kaukovainiolla.

TuttaVa-kokeilu tuo Mäntykodin ja Iloa arkeen -pysäkkien toimintaan uutta monikulttuurista näkökulmaa. Se haastaa jo toiminnassa mukana olevia kokeneita vapaaehtoisiamme mukaan monikulttuuriseen toimintaan ja jakamaan arvokasta kokemustietoa maahanmuuttajataustaisille vapaaehtoisille.

ESIKOTO eli esikotouttamisen kehittämishanke on Pohjois-Pohjanmaalla toimiva hanke. Sen tavoitteena on tuottaa ja kehittää turvapaikanhakijoille sekä vastikään oleskeluluvan saaneille mielekästä toimintaa, joka edistää yhteisöön kiinnittymistä ja ehkäisee laitostumista. Hanke pyrkii tekemään tiivistä yhteistyötä kolmannen sektorin järjestöjen ja yhdistysten kanssa toimintojen järjestämisessä. Hanke on järjestänyt mm. puutöitä, erilaista liikuntaa, luontoretkeä, käsitöitä, videopajan, työllistymistyöpajan, erilaista talkoo- ja vapaaehtoistoimintaa sekä osallistunut turvapaikanhakijoiden kanssa erilaisiin tapahtumiin.

Hankkeen päätoteuttaja on Oulun Diakonissalaitoksen säätiö ja osatoteuttajat ovat Vuolle Settlementti ry, Diakonia-ammattikorkeakoulu sekä Metsähallituksen luontopalvelut. Hankkeen toiminta-alueita ovat Oulu, Kempele, Muhos, Pudasjärvi ja Kuusamo. Hanketta rahoittaa Euroopan sosiaalirahasto sekä hankkeeseen osallistuvat kunnat ja hankkeen toteuttajat. Hankkeessa pyritään edistämään kaksisuuntaista kotoutumista. Tavoitteena on kohtaamisten ja luontevan kanssakäymisen mahdollistaminen turvapaikanhakijoiden ja paikallisten välille sekä myönteisen ilmapiirin vahvistaminen.

Vapaaehtoistoiminnan verkosto VARES on vuodesta 2008 toiminut Pohjois-Pohjanmaan alueella edistäen kansalais- ja vapaaehtoistoiminnan roolin tunnistamista osana yhteiskunnan perusrakenteita. Vapaaehtoistyö ja -toiminta ovat parhaimmillaan alueen kaikille asukkaille tasavertaisen osallisuuden väylä ja tuki. Verkoston toiminnan ydin on edistää ja tukea alueellisten toimijoiden ja vapaaehtoistyötä tekevien osaamista ja täydentää resursseja ja vahvistaa tätä kautta vapaaehtoistoiminnan toimintaedellytyksiä.

Vapaaehtoistoiminnan verkosto VAREksen hallinnointi on osa Vuolle Settlementin laajaa vapaaehtoistoimintaa. VARES-verkoston toimintaa rahoittaa STEA. TuttaVa-toiminnan tuetun vapaaehtoistoiminnan muodon kehittäminen käynnistyi VARES-verkoston vuonna 2016 kokoaman maahanmuuttajatyön tiimin ideoinnin pohjalta.

TUTTU VAPAAEHTOINEN ELI TUTTAVA

TuttaVa-toiminnasta haluttiin tehdä helposti toteutettava versio, jossa maahanmuuttajataustainen henkilö saisi onnistumisen kokemuksia vapaaehtoistoimintaan osallistumisesta ja mahdollisesti innostuisi toimimaan vapaaehtoisena VARES-verkoston tehtävissä. Liikkeelle päätettiin lähteä yksinkertaisella toimintatavalla hyödyntäen jo olemassa olevia resursseja.

VARES-verkoston jo toiminnassa olevat vapaaehtoiset haastettiin mukaan ohjaamaan maahanmuuttajataustaisia. Verkoston vapaaehtoistoiminnan koordinaattorit nostettiin tärkeään rooliin vapaaehtoisten innostajina. Koordinaattorit tuntevat vapaaehtoisensa ja henkilökohtaisen kannustamisen ajateltiin toimivan tehokkaimmin vapaaehtoisten innostamisessa. Vapaaehtoistoiminnan koordinaattorin tuki koko TuttaVa-toiminnan ajan toimisi luonnollisesti taustalla niin kuin muussakin vapaaehtoistoiminnassa.

Kokeneet vapaaehtoiset, koordinaattorit ja TuttaVa-toiminnan suunnittelutiimi kokoontuivat yhteiseen infoon keskustelemaan tulevasta toiminnasta. Vapaaehtoiset saivat heti alusta lähtien tuoda omaa osaamistaan ja kokemustaan toimintaan. Tämä on tärkeää huomioida motivoitaessa aikuisia vapaaehtoisia eikä heidän osaamistaan kannata jättää hyödyntämättä. Osa vapaaehtoisista oli itsekin asunut ulkomailla tai he olivat maahanmuuttajataustaisia. Osa kiinnostui uudesta vapaaehtoistehtävästä haluten antaa oman panoksensa maahanmuuttajataustaisten kotouttamiseen.

Toiminnassa huomioitavaa:

- Yhteisten pelisääntöjen sopiminen ja TuttaVan roolin selkeä avaaminen.
- Maahanmuuttajataustaisen kohtaaminen ja selkeän suomen kielen käyttäminen.
- Maahanmuuttajataustaista kannustetaan liikkumaan itsenäisesti. Ensimmäiset kerrat maahanmuuttajataustainen ja vapaaehtoinen menevät yhdessä vapaaehtoistoimintaan, jolloin kynnys lähteä mukaan on huomattavasti pienempi.
- Aika vapaaehtoistoiminnassa on erityisesti turvapaikanhakijalle mahdollisuus saada virkistystä ja uutta ajateltavaa.

- Maahanmuuttajataustaisen yksityisyyttä tulee kaikin tavoin kunnioittaa.
- TuttaVa ei anna rahaa ohjattavalleen.
- Yhteystietoja vaihdetaan niin, että molemmat osapuolet voivat viestittää toisilleen käytännön asioita.
- Omaan koordinaattoriin voi ja pitää olla yhteydessä mieltä askarruttavissa asioissa.

Infojen jälkeen järjestimme yhteisen tapaamisen ”rusettiluistelun” tapaan TuttaVien ja turvapaikanhakijoiden kanssa. Tarkoituksena oli keskinäinen tutustuminen ja TuttaVa-parien ja -ryhmien muodostaminen. TuttaVat kertoivat omista vapaaehtoistehtävistään ja laitimamme ohjeistuksen avulla pääkohdat siitä, miten Suomessa toimitaan vapaaehtoisena. Vaikka TuttaVa-toiminnan päätavoitteena on vapaaehtoistoimintaan tutustuminen, maahanmuuttajataustaisen henkilön oman kiinnostuksen huomioiminen tukee toiminnasta innostumista ja onnistuneen kokemuksen saavuttamista.

Tutustumistapaamisen jälkeen oli aika käynnistää varsinainen toiminta. TuttaVat ottivat maahanmuuttajataustaisen mukaansa vapaaehtoistehtäväänsä 3 – 5 kertaa. Vapaaehtoistehtäviä oli monenlaisia, kuten Ikäihmisten olohuoneella toimiminen, vanhusten ulkoiluttaminen ja Vuolle Setlementin monikulttuurisen Ystävyyshallon eri ryhmissä avustaminen. TuttaVa-toiminnan tutustumiskertojen jälkeen tarjottiin maahanmuuttajataustaiselle mahdollisuutta jatkaa vapaaehtoisena tai miettiä yhdessä, mikä voisi olla itselle sopivin vapaaehtoistehtävä.

MITÄ TOIMIJAT SAIVAT TOIMINNASTA

Vapaaehtoiset rekrytoitiin mukaan TuttaVa-toimintaan VARES-verkoston jäsenten kokeneiden vapaaehtoisten joukosta. Vapaaehtoisille kokemus eri kulttuureista tulevien kohtaamisesta ja yhdessä tekemisestä antoi uutta virtaa. Maahanmuuttajataustaisille toiminta tarjosi tekemistä, positiivisia kohtaamisia kantasuomalaisten kanssa ja tietoa vapaaehtoistoiminnan tarjoamista mahdollisuuksista. Maahanmuuttajataustaisille toiminta tarjosi väylän osallisuuden lisääntymiseen ja edisti kaksisuuntaista kotoutumista.

Kaksisuuntaisen kotoutumisen edellytyksenä on luoda maahanmuuttajataustaisille kohtaamisia ja mukavaa yhdessä tekemistä kantaväestön kanssa. Kaikille osapuolille toiminta oli mahdollisuus osaamisen vaihtamiseen sekä parhaimmillaan uusien vahvuuksien löytämiseen itsestä. Kokemus TuttaVa-toiminnasta lisäsi koordinaattorien ja yleisemmin järjestöjen rohkeutta rekrytoida maahanmuuttajataustaisia vapaaehtoistehtäviinsä.

TuttaVa-toiminnan avulla maahanmuuttajataustainen tutustui suomalaiseen tapaan harrastaa vapaaehtoistoimintaa. Vapaaehtoisen tukemana maahanmuuttajataustainen pääsi turvallisesti toimimaan suomalaisten joukossa. Hänellä oli mahdollisuus osallistua, olla apuna ja välittää myös omaa kulttuuriaan. Toiminnan yhteinen kieli oli suomi, joten maahanmuuttajataustaisten kielitaito karttui samalla. Kokemus siitä, ettei yhteisen kielen vähäinen määrä ole este toiminnalle, oli kaikille arvokas jatkoa ajatellen.

KOORDINAATTORIN ROOLI TUTTAVA-TOIMINNASSA

VARES-verkoston vapaaehtoistoiminnan koordinaattorit huolehtivat toiminnan onnistumisesta ohjaten ja tukien maahanmuuttajataustaisia. Toiminta edellyttää vapaaehtoistoiminnan koordinaattorilta motivaatiota ja innostusta toimintaa kohtaan. Koordinaattorit toimivat yhdistävänä linkkinä TuttaVien

ja maahanmuuttajataustaisten välillä koko toiminnan ajan. Heidän avullaan löydettiin vapaaehtoiset, jotka innostuivat ja sitoutuivat toimintaan.

Koordinaattorilta toiminta vaati omien vapaaehtoisten tuntemista ja heidän henkilökohtaista rohkaisemistaan, esimiehen tai taustatahon kanssa sopimista työajan käyttämisestä tuetun vapaaehtoistoiminnan toteuttamiseen, vapaaehtoisten ohjaamiseen ja toiminnan kehittämiseen osana omaa työtä. Taustatahon toimijoiden perehdyttäminen on tärkeää yleisen ilmapiirin parantamisen ja onnistuneen TuttaVa-toiminnan mahdollistavana tekijänä.

KOKEMUKSIA KOKEILUSTA

Vapaaehtoistoimintajakson jälkeen oli yhteisen päätösjuhlan aika. Kokemuksia käytiin lävitse keskustellen. Kuvat ja video palauttivat mieleen toiminnan alkuhetket, joista tuntui olevan pitkä aika. TuttaVat myös kirjasivat ohjattaviensa ajatuksia palautekyselyymme.

Kevään aikana toiminnassa oli mukana neljätoista maahanmuuttajataustaista ja kymmenen kokenutta vapaaehtoista tai järjestön ammattilaista. Palaute toiminnasta oli positiivista ja ajatuksia toiminnan kehittämisestä kerättiin jatkoa varten. Toiminta koettiin eri tahojen osalta kannustavana ja palkitsevana.

E erityisesti mukana olleet nuoret turvapaikanhakijat toivoivat jatkossa voivansa toimia pienissä 2–3 hengen ryhmissä. Osa koki vapaaehtoisena toimimisen yksin jopa pelottavana. Osa puolestaan koki olevansa heti valmis toimimaan itsenäisesti vapaaehtoistehtävissä. Toiminnassa mukana oleminen oli koettu mielekkääksi suomen kielen oppimisen kannalta.

Osallistujat olivat olleet tyytyväisiä tutustuttuaan uusiin ihmisiin ja saatuaan auttaa muun muassa ikäihmisiä. Palautteeseen vastanneet maahanmuuttajataustaiset aikoivat olla mukana vapaaehtoistoiminnassa tulevai-

"Mahtava, että saan auttaa toisia ihmisiä. Yksin en olisi uskaltanut mennä vapaaehtoiseksi. TuttaVan kanssa oli helppo lähteä toimintaan mukaan."

"Haluan auttaa ihmisiä, tutustua uusiin ihmisiin ja oppia suomen kulttuuria. Luin kirjaa ikäihmiselle, hän kuuli iltasadun ja minä opin lukemaan paremmin suomen kieltä."

"Turvapaikanhakija-vapaaehtoisemme toi paljon uutta iloa ja ilmettä meidän toimintaamme. Asukkaamme tykkäsivät kovasti ja olivat halukkaita opettamaan suomea hänelle. Molemminpuolinen ilo."

suudessakin. Kokemuksen myötä osa maahanmuuttajataustaisia ei pitänyt mahdollisena ryhtyä kokemuksen kartuttua itsekin TuttaVaksi.

KEHITETTÄVÄÄ TOIMINNASSA

Jatkossa toimintaa kehitettäessä huomio kiinnitetään entistä enemmän vapaaehtoistoimintaan osallistuvien maahanmuuttajataustaisen omiin mielenkiinnon kohteisiin. On tärkeää, että toiminta on kaikkia kiinnostavaa ja motivoivaa. Osa koki ikääntyneiden auttamisen omakseen, osalle taas lasten tai nuorten kanssa toimiminen tuntui luontevammalta. Ryhmässä tapahtumajärjestäjänä toimiminen innosti myös monia.

Haasteita toimintaan toi se, että nuoret turvapaikanhakijat olivat toiminnan aikana koulussa päivisin. Kokeilussamme mukana olleet vapaaehtoistehtävät olivat enemmän päiväaikaan toteutettavia. Jatkossa tavoitteena on saada mukaan TuttaVa -toimintaan nuorten lisäksi myös aikuisia turvapaikanhakijoita ja maahanmuuttajia, jotka eivät opiskele sekä jo pidempään maassa asuneita ulkomaalaistaustaisia, kenties työelämässä mukana olevia henkilöitä.

Vapaaehtoiskoordinaattoreiden tuki TuttaVa-toiminnassa koettiin erittäin tarpeelliseksi. Toiminnan onnistumisen kannalta olisikin ensiarvoisen tärkeää, että koordinaattorit sitoutuisivat mukaan TuttaVa-toimintaan tiiviisti alusta saakka. Koordinaattorin on tärkeää olla tarpeen vaatiessa sekä maahanmuuttajataustaisten että kokeneiden suomalaisten vapaaehtoisten tavoitettavissa. Toiminnassa mukana olevien koordinoivien tahojen rooleja ja tehtäviä kehitetään ja jaetaan toiminnan laajentuessa VARES-verkostossa.

Lopuksi

ANTTI RAJALA JA PINJA NIEMINEN

Tätä julkaisua tehdessämme pohdimme moneen otteeseen koko tuetun vapaaehtoistoiminnan käsitettä. Mitä oikeastaan on tuettu vapaaehtoistoiminta ja kuka kuuluu erityisryhmään? Artikkele- ja lukiessamme heräsi vahvasti ajatus siitä, että yhtä hyvin voitaisiin puhua voimauttavasta vapaaehtoistoiminnasta tai vain ylipäättänsä vapaaehtoistoiminnasta. Jokaisella meistä on joitain rajoitteita ja jokainen tarvitsee jossain elämänvaiheessa enemmän tukea kuin toinen. Jos vapaaehtoinen haluaa aloittaa vapaaehtoistoiminnan kokeneemman vapaaehtoisen ohjauksessa, niin onko jo tällöin kyse tuetusta vapaaehtoistoiminnasta?

Päädyimme kuitenkin käyttämään termiä *tuettu vapaaehtoistoiminta* jo siksi, että kyseessä on kansainvälinen ilmaus. Termi *supported volunteering* on yleisesti käytössä. Kiinnostavaa on kuitenkin se, että myös tämä termi pitää sisällään hyvin monella eri tavalla organisoidun vapaaehtoistoiminnan. Käytännössä organisoitu vapaaehtoistoiminta sisältää aina jonkinlaisen tuen vapaaehtoisille. Tuen määrä ja tavat järjestää se vain vaihtelevat.

Yksi kansainvälinen esimerkki selkeästä tuetun vapaaehtoistoiminnan mallista on englantilaisen *Volunteer Centre Greenwichin* malli. Greenwich hakee vapaaehtoisia, joiden tehtävänä on tehdä vapaaehtoistyötä pari-

JYVÄSKYLÄ

Kansalaisareena

työskentelynä rohkaisua tarvitsevien kanssa ja tukea heitä osallisuuteen. Toinen englantilainen organisaatio, *Disability Equality North West* korostaa vapaaehtoistoiminnan järjestäjien omaa tietoa pohdintaa niiden fyysisten ja asenteellisten esteiden tunnistamisesta, jotka estävät henkilöä osallistumasta vapaaehtoistoimintaan. Myös Suomessa on aina syytä huomioida se asia, että usein kyse on siitä, että ympäristö on esteellinen, mutta henkilö kyllä kykenevä toimimaan, jos osallistumisen esteet vain puretaan. Tässäkin mielessä erityisryhmän käsite on ongelmallinen.

Terminologisen pohdinnan ohella tämän kirjan sisältämät artikkelit saivat kuitenkin meidät ennen kaikkea ajattelemaan sitä, miten perustavanlaatuinen merkitys vapaaehtoistoiminnalla on osallisuuden edistäjänä. Tuetun vapaaehtoistoiminnan avulla saadaan kuuluviin myös sellaisten ryhmien ääni, joiden vaikutusmahdollisuudet ovat tällä hetkellä joitain muita ryhmiä huonommat. Kuten Anne Laimio johdannossa kirjoittaa, vapaaehtoistoiminta on kansalaisoikeus ja jokaisella tulee olla oikeus vaikuttaa haluamiinsa asioihin. Tuetussa vapaaehtoistoiminnassa on kyse demokraattisen yhteiskunnan peruseriaatteista.

Muistiinpanoja

Muistiinpanoja

Muistiinpanoja

Mitä tuettu vapaaehtoistoiminta tarkoittaa ja mitä se vaatii vapaaehtoistoiminnan järjestäjiltä? Miten erilaisia osallistumisen esteitä voidaan purkaa? Miten esimerkiksi muistisairaiden, turvapaikanhakijoiden tai kehitysvammaisten osallisuutta voidaan lisätä? Tämä kirja pyrkii tarjoamaan vastauksia näihin kysymyksiin.

Vapaaehtoistoiminnan kautta ihminen voi saada merkityksellisyyden kokemuksen, kotoutua suomalaiseen yhteiskuntaan tai löytää väylän työelämäänsä. Vapaaehtoistoiminta on kansalaisoikeus ja jokaisella ihmisellä tulee olla mahdollisuus vaikuttaa itselleen tärkeisiin asioihin.

Erilaiset asiat ennakkoluuloista esteellisiin tiloihin saattavat kuitenkin vaikeuttaa joidenkin ihmisten mahdollisuuksia tehdä vapaaehtoistyötä. Teos sisältää 13 artikkelia, joissa pohditaan tuetun vapaaehtoistoiminnan käsitettä ja esitellään konkreettisia keinoja osallistumisen esteiden ylittämiseksi.

Teos on julkaistu Kansalaisareenan julkaisusarjassa Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskampus STEAn tuella.